

Päättäjien
Metsäakatemia

17

Helsinki
28.4.2004

Etelä-Pohjanmaa
12. – 14.5.2004

Seminaarijakso

Helsinki 28.4.2004

Maastojakso

Etelä-Pohjanmaa 12. – 14.5.2004

Toimittajat

Katja Turunen, Eeva Hellström

Kustantaja

Suomen Metsäyhdistys ry.
Salomonkatu 17 b, 00100 Helsinki
Puh. 09 - 685 0880

Taitto

Kuvaste Oy, Joensuu

Kuvat

Erkki Oksanen, Saku Ruusila

Paino

Painotalo Seiska Oy, Iisalmi 2004
ISBN 952-5361-11-X

Julkaisu sisältää vain osan kurssilla pidetyistä alustuksista ja niitä on toimituksessa lyhennetty. Kaikki kurssilla esitetyt alustukset on julkaistu alkuperäisessä muodossaan Metsäakatemia sivuilla. Julkaisun lopussa sijaitsevasta kurssiohjelmasta löytyvät kaikki esitetyt alustukset otsikoineen.
www.smy.fi/pma

2	Heikki Juslin TERVETULOAA METSÄAKATEMIAAN Kestävän kehityksen markkinalähtöiset mekanismit
3	Matti Purasjoki KURSSILAISEN ESIPUHE Metsäasioiden kertausharjoitukset Pohjanmaalla
6	Hannes Manninen PÄÄTTÄJIEN METSÄAKATEMIAN AVAUS Metsätaloudella on suuri merkitys alueiden kehittämisessä
7	Tomi Tuomasjukka Metsät kestävän kehityksen edistäjänä
10	Pekka Kauppi Puheesta poimittua – Metsäpuutarha
11	Tomas Landers Metsäkysymykset EU:n ulko- ja sisäpolitiikassa
13	Matti Pietarinen Suomen kilpailukyky ja metsäsektorin merkitys
14	Pertti Laine Puheesta poimittua – Euroopan kiertävä maailmanmarkkinoilla
14	Jukka Kilpeläinen Puheesta poimittua – Menestystarina nimeltä metsäklusteri
15	Jyrki Tiainen Kuka istuu suomalaisella tuolilla?
18	Jouni Koiso-Kanttila Puheesta poimittua – Malleja toimivaan puurakentamiseen löytyy
19	Pekka Ripatti Yksityismetsänomistajat paljon vartijoina
21	Jorma Vierula Puheesta poimittua – Yllättäviä ratkaisuja
22	Juhani Hakkarainen Metsäenergian rooli ja kasvunäkymät Suomen energiahuollossa
24	Paula Horne Uudet tuulet suojelupolitiikassa
26	Lotta Ruokanen Puheesta poimittua – Aktiivista vesiensuojelupolitiikkaa
27	Eeva Hellström ja Anssi Niskanen METSÄAKATEMIAN TULEVAISUUSTYÖPAJAN YHTEENVETO Metsäalan muutostekijät ja tulevaisuuskuvat
30	Ohjelma ja järjestelyt

Kestävän kehityksen markkinalähtöiset mekanismit

Ekologinen kestävyys

Viimeisen parinkymmenen vuoden aikana metsäsektoriin kohdistetut vaatimukset ovat pelkistyneet ilmaisussa ”kestävä kehitys”. Käsitteen runsas käyttö on melkein tuhonnut sen. Kliseisydestään huolimatta kestävyys-käsitteen takana on todellinen asia, jonka analyttinen tunteminen on metsäakateemikolle välttämätöntä.

Erityisesti ekologisesta kestävydestä puhuttaessa, voidaan asiaa havainnollistaa ympäristörasituksen käsitteellä. Ympäristörasituksen vähentäminen edellyttää siis joko väestön määrän vähentämistä tai elintason (kulutuksen) laskemista tai selvästi säästävämmän teknologian käyttöä vaurauden tuottamisessa. Kun otetaan huomioon sosiaaliset ja poliittiset vaikeudet vaikuttaa kahteen ensimmäiseen tekijään, katse kääntyy helposti kohti säästävämpää teknologiaa ja teollisuutta.

Vaikka kestävä kehitys on vahvasti sidoksissa sosiaalisiin ja poliittisiin järjestelmiin, teollisuus viime kädessä on avainasemassa sen tavoittelussa. Esimerkiksi World Business Council for Sustainable Development näkee ekotehokkuuden – luonnonvarojen tuottavamman käytön – lupaavimpana työkaluna pyrittäessä kohti kestävä kehitystä. Edellä olen käsitellyt kestävä kehityksen ympäristödimensiota. Käsitteen lanseerauksesta lähtien on kuitenkin korostettu, että kestävä kehitys rakentuu tasapainoisesti kolmen pilarin, ekonomisen, ekologisen ja sosiaalisen varaan. Tasapainoisuus tarkoittaa sitä,

että jonkin osatekijän korostaminen vaarantaa muita ja tätä kautta kokonaisuutta.

Sosiaalinen vastuullisuus

Mielenkiintoista mielestäni on, että erityisesti teollisuudessa nähdään kestävä kehityksen toteutuvan vastuullisuuden kautta. On otettu käyttöön käsite Corporate Social Responsibility, yritysten sosiaalinen vastuullisuus. Siinä on kysymys monitahoisesta asiasta, joka sisältää osa-alueita, kuten ihmisoikeudet, työntekijöiden oikeudet ja elämänlaatu, ympäristönsuojelu, suhteet ympäröivään yhteiskuntaan sekä suhteet resurssitoimittajiin ja muihin intressiryhmiin. Toiminnan eettisyys on vastuullisuuden ydin ja sekä lähtökohtana että tavoitteena ovat taloudellisesti terveet yritykset.

Edellä esittelemässäni ajattelussa kestävä kehityksen oletetaan toteutuvan vastuullisuuden kautta. Mutta onko realistista olettaa, että yritykset ottavat vapaaehtoisesti yli lainsäädännön meneviä ympäristöllisiä tai sosiaalisia vastuita? Tässä asiassa tunne ja järki ovat eri mieltä. Päädyn kuitenkin toteamaan, ettei ole realistista olettaa yritysten ottavan ylimääräisiä vastuita pelkästään hyväntekeväisyyssyistä. Yrityksille ei ole rationaalista riskeerata hyvää taloudellista tulosta.

Ratkaisu ristiriitaan löytyy siitä, että erotamme selvästi yritysjohton tavoitteet ja keinot. Esimerkiksi tiettyjen monimuotoisuutta edistävien luontokohteiden suojelu tai kansallispuis-

Heikki Juslin

puheenjohtaja

Suomen Metsäyhdistys ry.

tojen perustaminen ei voi olla yritysten tavoitteena. Yritykset eivät itseisarvoisesti tavoittele tyytyväisiä asiakkaita tai onnellisia työntekijöitä. Sen sijaan menestyvä liiketoiminta voi edellyttää kaikkia mainittuja asioita.

Yrityksen menestyminen edellyttää hyvää ympäristömainetta, kestäviä asiakassuhteita ja vetovoimaisuutta työntekijöiden keskuudessa. Markkinat voivat tukea tai suorastaan vaatia kestävä kehityksen mukaista toimintaa. Ympäristöjärjestöjen katalysoima yleinen ympäristötietoisuus vaikuttaa yritysten päätöksiin. Yritykset eivät halua vaarantaa ympäristömainettaan vaikkapa ympäristöinvestointeja karsimalla.

Metsäteollisuusyrityksen maineelle on tärkeää, että raaka-ainelähteet tunnetaan ja raaka-aine tulee hyvin hoidetuista metsistä, prosessien ympäristövaikutukset ovat vähäisiä ja tuotteet kierrätettäviä. Positiivinen maine tukee liiketoimintaa sekä kestävä kehitystä. Negatiivinen julkisuus sellaisenaan tai vaikkapa aktivistiryhmien aikaansaamana voi karkottaa asiakkaat ja sosiaalisesti vastuulliset sijoittajat. Negatiivinen julkisuus ja ei-kestävä kehityksen mukainen toiminta voivat myös vaikuttaa lainsäätäjiin ja synnyttää ylimääräistä ja teollisuudelle haitallista sääntelyä.

Olen pyrkinyt hahmottamaan kuvaa kestävästä kehityksestä ja sen mekanismeista. Jonkun mielestä kuva voi olla liian optimistinen. Itse näen, että hyvin paljon tämän suuntaista kehitystä on tapahtunut.

Metsäasioiden kertausharjoitukset Pohjanmaalla

Matti Purasjoki
ylijohtaja
Kilpailuvirasto

Siltä varalta, että päättäjät olisivat vaarassa unohtaa iskulauseparin ”Suomi elää metsässä – Suomi elää metsästä!” on Suomen Metsäyhdistys järjestänyt metsäasioiden kertausharjoituksia jo muutaman vuoden ajan.

Nyt oli meidän vuoromme! Kurssimme numero on 17 ja meitä on 33. Hyviä lukuja molemmat. Osoittautuu, että metsäasiat ovat tärkeitä toimittajille, parlamentaarikoille (koto- ja brysselperäisille), virkamiehille, yritysjohdolle, metsäammattilaisille ja järjestöväelle. On hienoa, että kurssilaisilla on monenkirjavat taustat. Kaikkia tuntuu yhdistävän rakkaussuhde metsään. Meidän amatöörien ja keskustelun tason kannalta oli tärkeää, että monet kurssilaisista olivat metsäammattilaisia. Opettajathan olivat tietenkin alansa huippuja.

Innostus oli suuri, kun aloitusjaksolla kaikkien käteen lyötiin Haluatko miljonääriksi -ohjelmasta tuttu äänestyslaite. Nyt ei äänestetä, vaan katsotaan kurssilaisien metsäosaaminen ja -asenteet. Molemmissa lienee korjaamisen varaa, koska saimme valtakirjan maastojaksoon.

Suomessa on helppo löytää metsäisiä maastojaksokohteita. Meidät vietiin Etelä-Pohjanmaalle – yrittämisen sydänmaille. Metsällä on vahva itseisarvo, mutta kun mietitään asioita kansantalouden tasolla, on tarkastelun kohteeksi otettava koko metsäklusteri – koko arvoketju metsästä valmiiseen loppukuluttajatuotteeseen. Ajattelen Erkki Ollilan ikimetsää Teuvalla ja toisaalta ”ajattelevaa kuitua” tulevaisuuden

piimätölkissäni. Kuitu on ollut tarkkana ja huomannut, että kauppias ei ole ollut tarkkana ja katkaissut piimäpurkin kylmäketjun. Kaadan piimän viemäriin ja vaihdan kauppaa.

Maastojakso on oivallinen tapa konkretisoida arvoketjun osia. Metsän suojele ja -hoito ovat välttämättömiä raaka-ainehuollon turvaamiseksi, mutta samalla keskeisiä osia ekosysteemin ylläpidossa. Metsänkorjuutyö on koneiden ja logistiikan riemuvoitto, mutta vielä on tilaa pienyrityksille, jotka voivat viedä kynyisiä suurkaupunkien kasvatteja koskenlaskuun.

Metsäteollisuus merkitsi menneinä vuosina haisevia sellutehtaita. Kansa tiesi: ”raha haisee”. Nyt eivät sellutehtaatkaan haise. Samoin on selvää, että metsäteollisuus on muutakin kuin sellun keittoa. Puurakentaminen on perinteistä suomalaista rakentamista, mutta niin se vain on unohtunut. Ovatko betonimiehet päässeet ohjaamaan rakennusstandardien valmistelua? Me kurssilaiset olimme haltioituneita kuunnellessamme professori Jouni Koiso-Kanttilan visioita puurakentamisen mahdollisuuksista. Meidän puolestamme voitaisiin kaupunkeihin ja muihin taajamiin rakentaa kokonaisia puutalokortteleita. Kurssitoveri Matti Apunen ehti tästä jo kirjoittaa Aamulehdessään.

Raskas kurssiohjelma vaatii raskaat hovit. Kuvitelkaa ihmistä, joka rakentaa vapaa-ajan mökin suon reunaan Kurikassa. Hän on Reino. Kurssilaiset pantiin kilpailemaan ryhmissä. Lajit olivat sopivan haastavia: naulan lyöntiä

kantoon, suon leveyden arviointia, eläinkunnan tunnistamista (niin Juhani – se eläin oli todellakin supikoira...) ja venäläisen kynänteroittimen tunnistamista. Savusaunasta pääsi suorittamaan kansanuutia läpimitaltaan viiden metrin suonsilmään.

Suomen metsäklusterin tulevaisuus ja kehitysurien pohdiskelu oli tietenkin kurssin päättehtävä. Emme liene ensimmäiset, joiden kasvoja varjostaa ilmiselvä huoli huomista. ”Kaikki kiva tapahtuu kaukana meiltä” oli oman ryhmäni kiteytys toimintaympäristöanalyysistä. Ajattelimme silloin lähinnä raaka-aineen saatavuutta ja hintaa sekä lopputuotteiden kysynnän kasvua.

Mitä on tehtävä, että Suomi säilyttäisi asemansa johtavana metsäklusterin osajana? Mistä löytyvät osaavat ja investointihaluiset metsänkorjuuuhmiset? Mistä löytyy riittävästi puuta – sopivasti oikeanlaatuista ja -hintaista? Mistä löytyvät halukkaat investoijat? Miten varmistetaan riittävä tutkimus- ja tuotekehityspanos? Miten saamme maailman ihmiset rakastamaan suomalaista paperia ja suomalaisia puuhuonekaluja, esimerkiksi Laitala Oy:n tyylihuonekaluja?

Näihin ja kymmeneen muihin kysymyksiin etsimme vastauksia. Eihän lopullisia muutamassa päivässä löytynyt, mutta meistä tuntui ilmiselvältä, että meidän kaikkien suomalaisten on ponnisteltava ratkaisujen eteen, sillä loppujen lopuksi – mehän elämme metsästä.

Osallistujat

Apunen Matti

- › Aamulehti

Haapavaara Heikki

- › Kauppalehti Optio

Hakkarainen Juhani

- › Vapo Oy Energia

Hemming Hanna-Leena

- › Kokoomuksen eduskuntaryhmä

Huhtala Kari

- › Pellervo-Instituutti Oy

Hulkkonen Jukka

- › Salon Seudun Osuuspankki

Kara Mikko

- › VTT

Kauppinen Markku

- › Finnforest Oyj

Kilpeläinen Jukka

- › Oy Keskuslaboratorio Ab

Kivinen Seija

- › Valtiovarainministeriö

Korhonen Kirsi-Marja

- › Metsähallitus

Kuisma Risto

- › SDP:n eduskuntaryhmä

Landers Tomas

- › Nordic Family Forestry Bureau

Latva-Rasku Esa

- › Etelä-Pohjanmaan liitto

Malmi-Raike Tarja

- › WWF

Marttinen Antti

- › Veronmaksajain Keskusliitto

Matikainen-Kallström Marjo

- › Euroopan parlamentti

Mikkonen Anita

- › Keski-Suomen liitto

Mäntylä Juha

- › Metsäliitto Osuuskunta

Nakari Lauri

- › Kuhmo Oy

Nuuros Risto

- › Maanmittauslaitos

Orava Reijo

- › Uudenmaan riistanhoitopiiri

Paasikivi Henry

- › Sako Oy

Penttinen Seppo

- › Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus

Pietarinen Matti

- › Kauppa- ja teollisuusministeriö

Piilonen Timo

- › Oy Metsä-Botnia Ab

Purasjoki Matti

- › Kilpailuvirasto

Raitoharju Pertti

- › Viestintäalan ammattiliitto ry

Ranta-Muotio Aulis

- › Keskustan eduskuntaryhmä

Ripatti Pekka

- › Työtehoseura

Ruokanen Lotta

- › Luonto-Liitto ry

Sarkki Asta

- › Metsäylioppilaat ry

Uosukainen Jukka

- › Ympäristöministeriö

Viitanen Sanna

- › Tasavallan Presidentin kanslia

Välinoro Tapio

- › Kymenlaakson liitto

PÄÄTTÄJIEN 17. METSÄAKATEMIA

Metsätaloudella on suuri merkitys alueiden kehittämisessä

Päättäjien Metsäakatemia on tehnyt suuren työn suomalaisen metsäpolitiikan avaamisessa yhteiskunnan muiden alojen päättäjille. Metsäakatemia on onnistuneesti lisännyt päättäjien tietoa ja kiinnostusta metsäasioihin.

Menestyvä metsäsektori on monen tekijän summa

Monet ulkomaalaiset, joita meillä valtioneuvostossakin käy, ihmettelevät miten on mahdollista, että yksityiset metsänomistajat eivät hakkaa metsiään pilalle ja vieläpä sijoittavat rahojaan metsien hoitoon.

Olemme kertoneet, että selityksenä ovat sukupolvesta toiseen jatkuva, turvattu metsänomistus, metsätalouden kannattavuus, metsänomistajien korkea tiedon ja osaamisen taso sekä hyvä infrastruktuuri maan eri osissa metsätalouden harjoittamiselle.

Metsätalouden kannattavuus on taas perustunut siihen, että meillä on ollut kilpailukykyistä metsäteollisuutta kaikissa osissa maata. Metsäsektori on ollut Suomen kansantalouden kulmakivi ja veturi, kun maamme on kehittynyt alkutuotantovaltaisesta yhteiskunnasta erääksi maailman kilpailukykyisimmistä kansantalouksista.

Monessa maakunnassa metsäsektori on edelleen tärkein teollinen toimiala. Myös tulevaisuudessa metsätalouden merkitys alueelliseen kehittämiseen on erittäin suuri ja puun tuotanto ja jalostus ovat elintärkeitä monen

maakunnan asukkaiden ja aluetalouden kannalta. Alueiden kehittämisedellytysten kannalta myös metsäorganisaatioiden sijoittuminen laajalti koko maahan on tärkeää.

Kansallinen metsäohjelma hyvin vauhdissa

Hallitusohjelmassa olevaa kansallista metsäohjelmaa on toteutettu runsaat neljä vuotta. Pääosin on päästy hyvään vauhtiin. Aluetaloudelle tärkeät investoinnit metsänhoitoon ovat nousseet noin 250 milj. euroon vuodessa. Kasvua on 50 milj. euroa vuodesta 1998, jolloin metsäohjelma laadittiin.

Valtion kymmenen miljoonan euron vuosittaisen lisärahoituksen kannustamana metsänomistajat ovat lisänneet omaa panostaan moninkertaisesti, noin 40 milj. eurolla vuodessa. Nuoren metsän hoito, metsätalouden kannattavuus ja metsähakkeen käyttö ovat kaikki kansallisen metsäohjelman mukaisella uralla.

Kansallisen metsäohjelman onnistumisten joukkoon kuuluu myös energiapuun käytön lisääntyminen. Lisäksi metsäsektorin työllisyys on kehittynyt jopa ennakoitua paremmin. Esimerkiksi viime vuonna metsätalous työllisti 26 000 ja koko metsäsektori 96 000 suomalaista. Lisääntynyt työ on ollut kipeästi tarpeen etenkin maaseudulla.

Metsäohjelman osana käynnistyneen Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma METSON hankkeiden uudet näkökulmat ovat antaneet monimuotoisuuden suojelulle entis-

tä laajemman kansalaisten ja metsänomistajien tuen.

Metsäohjelman tavoitteista ollaan eniten jäljessä kunnostusojituksessa ja puutuoteteollisuuden viennissä. Hallitusohjelmassa olevat ja syksyllä 2004 valmistuvat puutuoteteollisuuden elinkeinopoliittinen ohjelma ja puurakentamisen edistämishjelma tuovat toivon mukaan uutta puhtia puutuoteteollisuuden kehitykseen.

Erittäin myönteistä on ollut, että metsäteollisuus on jatkanut investointejaan Suomeen, vaikka monet ovat pelänneet, että globaali metsäteollisuus siirtää investointinsa ulkomaille. Uusintainvestointien ansiosta teollisuuden puunkäyttö on lisääntynyt noin miljoona kuutiometriä vuosittain, mikä on jopa enemmän kuin kansallisessa metsäohjelmassa arvioitiin. Metsäteollisuuden investointien myötä raakapuun tuonti on viime vuosina kasvanut jatkuvasti. Suomi on edelleen hyvä paikka metsäteollisuudelle.

Tämä sinänsä myönteinen kehitys, joka on tuonut lisää työtä etenkin maaseudulle, on myös nostanut esiin huolia kotimaan metsätaloutemme näkökulmasta.

Kansallisessa metsäohjelmassa lähdettiin siitä, että metsänhoitoa jonkin verran tehostamalla kotimaiset hakkuut voidaan kestävästi nostaa 63–68 milj. kuutiometriin vuodessa. Metsänomistajat ovatkin panostaneet metsien hoitoon, mutta markkinapää ei ole toiminut

Tomas Landers

Sanna Viitanen

niin kuin odotettiin ja hakkuut ovat pysytelleet 60 milj. kuutiometrissä. Nousua tarvitaan, jotta innostus metsänhoitoon säilyy. Asia on tärkeä myös metsäteollisuuden omalta kannalta, sillä jos metsänhoidon taso putoaa, niin samalla pienenee metsiäme kestävä hakkuumahdollisuus ja teollisuuden puun saanti.

Tosiasioilla tulevaisuuteen

Uusia haasteita on edessä, joista välittömästi tärkeimmät ovat Suomen metsänhoidon tasosta, metsätalouden kannattavuudesta ja metsäluonnon monimuotoisuudesta huolehtiminen. Uutta tänä päivänä on se, että niin metsänhoito kuin ympäristökysymyksetkin ovat muuttuneet osin kansainvälisiksi asioiksi, joihin vaikutusmahdollisuutemme ovat rajoitetut.

Suomella on hyvät näytöt tehdystä korkeatasoisesta työstä kestävänsä metsätalouden hyväksi menneinä vuosikymmeninä. Samaa työtä on nyt jatkettava entistä laajemmilla puitteilla. On osuvasti sanottu, että Suomella on kansainvälistyvässä maailmassa menestymisessä kaksi tukijalkaa: puu ja pää. Uusiutuvat luonnonvarat ja vahva osaaminen. Tämä tosiasia ei muuksi muutu.

Tomi Tuomasjukka, metsätalouden neuvonantaja
Ulkoministeriö

Metsät kestävänsä kehityksen edistäjänä

Metsät YK:n vuosituhatavoitteissa

Voidaan hyvin sanoa, että YK:n vuosituhatavoitteet kiteyttävät tämän hetken kehityskeskustelun tärkeimmät aiheet. Vuosituhattavoitteet annettiin osana vuonna 2000 pidetyn YK:n vuosituhatkokouksen julistusta, johon lähes kaikki maailman valtiot ovat sitoutuneet. Varsinaisia tavoitteita on seitsemän ja ne painottuvat inhimillisen kehityksen edistämisen avainasioihin. Vuosituhattavoitteille on asetettu aikarajaksi vuosi 2015.

Metsäsektori on eräs monipuolisimmista tuotantoon liittyvistä aloista, jos tarkastellaan yhteyksiä ja vaikutuksia kehitykseen. YK:n vuosituhatavoitteista selkeimmin metsään liittyy ympäristön kestävänsä kehityksen turvaaminen, jonka edistymisen indikaattoriksi on määritetty metsäpinta-ala.

Ympäristötavoite voi kuitenkin helposti muodostua metsätalouden tehokkaan hyödyntämisen esteeksi kehityksen edistäjänä. Metsäsektorin avulla voidaan edistää myös muita vuosituhatavoitteita.

Viimeisten arvioiden mukaan maailmassa on 1,2 miljardia köyhää ihmistä ja noin 800 miljoonaa näkee nälkää. VUOSITUHAT-AVOITE 1 tähtää näiden ihmisten suhteellisen osuuden puolittamiseen vuoteen 2015 mennessä.

Maatalouden tuottavuuden merkitystä köyhien ja nälkäisten tilanteen parantamisessa ei voida ohittaa, mutta metsälläkin on suuri mer-

kitys. Ne tarjoavat mm. työtä ja tuloja maaseudun väestölle, maatalouden tuotantopanoksia sekä perustuotteita, kuten ruokaa, rakennustarvikkeita ja lääkkeitä. Lisäksi metsätalous on hyvä toimintaympäristö demokratian ja tasa-arvon kehittämiseksi.

Monissa kehitysmaissa metsien arvosta vain murto-osa heijastuu bruttokansantuotteeseen. Suuri osa maaseudun köyhistä käyttää metsiä joka päivä kotitarpeiksi ja pienimuotoisessa kaupankäynnissä, mutta tämä ei harmaana taloutena nouse tilastoihin mukaan.

Esimerkiksi kolme neljäsosaa Kongon liihankulutuksesta on metsänriistaa. Keniassa noin puoli miljoonaa ihmistä työskentelee turismin parissa, joka nojaa savannimetsien eläimien houkuttelemien ulkomaalaisten turistien tuomiin tuloihin. Saharan eteläpuolinen Afri-

YK:N VUOSITUHAT-AVOITTEET OVAT:

1. Poistaa äärimmäinen köyhyys ja nälkä
2. Ulottaa peruskoulutus kaikille
3. Edistää sukupuolten tasa-arvoa ja parantaa naisten asemaa
4. Vähentää lapsikuolleisuutta
5. Parantaa odottavien äitien terveyttä
6. Taistella AIDS:ia, malariaa ja muita tauteja vastaan
7. Taata ympäristön kestävä kehitys
8. Luoda globaali kumppanuus kehitykseen

KUUSIKOSSA KOMMENTOITUA

Globaaleissa metsäprosesseissa pelisäännöt ovat kaikille samat, mutta pelaajien lähtötaso on eri. Pitäisikö ammattilaiset laittaa pelaamaan nappula-liigan kanssa?

ka tuottaa vuosittain n. 65 miljoonaa kuutiometriä teollisuuspuuta, mikä voi työllistää jopa 300 000 ihmistä.

Lisäksi metsien merkitys ruoan lähteenä on huonosti tilastoitu. Suurin merkitys metsäruoalla – kuten pähkinät, hedelmät ja riisi – on maatalouden kausivaihteluiden tasaajana, siis hätäruokana sadon epäonnistuessa tai viljan loppuessa. ”Leipään puolet petäjäistä” on käsitteenä tuttu kehitysmaiden köyhille.

Usein metsäsektorin BKT-osuus on kehitysmaissa alle yhden prosentin, mikä johtaa siihen että maan valtiovarainministeriö jättää metsistä vastuussa olevan ministeriön rahan jaossa myös hännille. Aliresursoitu metsäministeriö on monessa kehitysmaassa pullonkaula, joka estää metsäsektorin kehittymisen ja tätä kautta myös myönteiset vaikutukset köyhyyden vähentämiseen.

Kehitysmaissa jokaista sataa koulupoi-kaa kohti on vain n. 80 koulua käyvää tyttöä. Naisten osuus maatalouden ulkopuolisista palkansaajista on vain 46 %, Afrikassa 38 %. VUOSITUHATTAVOITTEIDEN 2 ja 3 mukaan tasa-arvon pitäisi parantua huomattavasti ja kaikkien lasten päästä peruskouluun.

Metsätaloudella voidaan vaikuttaa näissä tavoitteissa yllättävän moneen asiaan. Tyttöjen koulunkäyntiä rajoittaa usein arkiset askareet. Polttopuiden kerääminen on monessa kulttuurissa naisten tehtävä. Usein puuta

ei enää ole lähistöllä saatavissa, vaan se on haettava pitkän kävelymatkan takaa. Jos perheen äiti tekee sen, vanhimman tyttären on jätävä kotiin kaitsemaan nuorempia sisarusia. Lasten perään katsominen ei ole kovin usein poikien tehtävä, eikä edes polttopuun kerääminen. Jos polttopuun saatavuutta voitaisiin helpottaa esimerkiksi kotipiirin lähellä olevien puuistutusten ja vesovista puista tehtyjen aitojen kautta, moni tyttö pääsisi kouluun ja monelle äidille jäisi omaa aikaa.

VUOSITUHATTAVOITTEET 4 ja 5 koskevat äitien ja lasten terveyttä. Vuosittain maailmassa kuolee puoli miljoonaa äitiä raskauden tai synnytyksen vuoksi. Tänä päivänäkin kuolee kolmekymmentätuhatta imeväistä tavallisiin sairauksiin, jotka olisi helppo estää. Ripuli on yleinen imeväisten tappaja ja sen ehkäisyssä perushygieneia on olennaista. Hygienian lähtökohta on puhtaat kädet, jotka pestään lämpimällä vedellä.

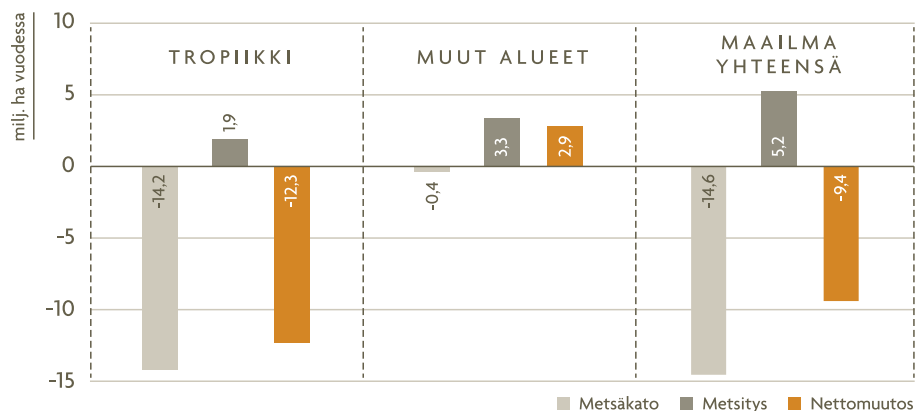
Kehitysmaissa vesi lämmitetään useimmiten polttamalla – puuta. Usein saippuaa myös valmistetaan puista saatavien hedelmien sisältämästä öljystä. Kolmasosa maailman väestöstä käyttää puuta pääasiallisena energianlähteenään,

joten polttopuun tehokas ja kestävä tuotanto ovat kehityksen kannalta merkittäviä asioita. Tästä huolehdittaessa voidaan samalla pelastaa äitejä ja lapsia.

VUOSITUHATTAVOITE 6 pyrkii kohdistamaan voimavaroja malarian ja AIDS:n sekä muiden tarttuvien tautien vähentämiseen. Valtaosa kehitysmaiden väestöstä käyttää metsistä saatavia lääkekasveja sairauksien hoidossa. On myös todettu, että mm. metsistä kerättävät hedelmät ja pähkinät lisäävät vastustuskykyä suuren vitamiinipitoisuutensa vuoksi. Trooppikin monimuotoiset metsät voivat myös kätkeä sisäänsä vielä tuntemattomia lääkeaineita sisältäviä kasveja.

Ympäristön kestävä kehityksen turvaaminen, VUOSITUHATTAVOITE 7 on edellytys muiden tavoitteiden saavuttamiselle. Makean veden saatavuus, metsien häviäminen ja maan tuottokyvyn aleneminen ovat asioita, joihin metsätalouden keinoin voidaan vaikuttaa. Esimerkiksi suurten kaupunkien riippuvuus metsäisiltä vuoristoalueilta saatavasta raakavedestä on merkittävä aihe, joka on vasta äskettäin noussut huomion kohteeksi. Puo-

MAAILMAN METSÄPINTA-ALAN MUUTOS 1990-LUVULLA

Tomi Tuomasjukka

Mikko Kara

Seija Kivinen

let maailman väestöstä asuu kaupungeissa ja mm. Jakarta, Tokio, Singapore, New York, Bogota, Rio de Janeiro, Los Angeles ja Brasilia saavat vetensä suojeltujen metsien myötävaikutuksella.

Suomelta metsäapua metsäkatojen torjuntaan

Suomi on maailman kuudenneksi suurin metsäalan kehitysavun rahoittaja. Edellämme menevät vain Japani, Saksa, Alankomaat, Britannia ja USA. Jos asiaa kuitenkin tarkastellaan metsäavun suhteellisenä osuutena koko kehitysyhteistyöstä, Suomi on ehdoton ykköinen ja omaa luokkaansa – kuusi prosenttia kahdenvälisestä yhteistyöstämme kohdistuu metsäsektorille.

Tällä hetkellä Suomi rahoittaa kahtatoista kahdenvälisestä metsäalan kehitysyhteistyöhanketta ja kolmea monenkeskisten järjestöjen kautta kanavoitavaa metsähanketta. Hankkeiden aihepiirit koskevat pääasiassa kehitysmaiden julkisen metsähallinnon vahvistamista,

maiden metsäpolitiikan kehittämistä ja kansallisten metsäohjelmien toteuttamista. Yhteisömetsätalous, metsien inventointi ja metsäsuunnittelu, sekä metsäpalojen hallinta ovat tavallisia kenttätöiden aiheita.

Suomen metsäalan 1990-luvun kehitysyhteistyö evaluoitiin vuonna 2003. Tulosten mukaan 90-luvulla Suomi on keskittynyt metsäavussaan metsäkadon hidastamiseen ja saavuttanut tässä positiivisia tuloksia. Kansainvälisesti vertailtuna evaluointi toteaa Suomen metsäavun olevan korkeatasoista. Kehittämisen varaa on kuitenkin runsaasti, sillä keskittymällä ainoastaan metsäkatoon Suomi on metsäsektorin yhteistyössään menettänyt runsaasti mahdollisuuksia vaikuttaa positiivisesti demokratian, tasa-arvon ja hyvän hallinnon edistämiseen, ihmisoikeuksiin ja erityisesti köyhyyden vähentämiseen.

Suomen hallitus teki helmikuussa 2004 uuden periaatepäätöksen kehityspolitiikasta (Kehityspoliittinen ohjelma 2004). Siinä

nostetaan YK:n vuosituhattavoitteet kehityspolitiikan keskiöön ja nimetään metsäsektori yhdeksi yhdeksästä niiden toteuttamisen painopistealueesta. Valintaan vaikutti mm. Suomen merkittävä osaaminen metsäsektorilla ja metsäalan konsultoinnissa ja siitä seuraava lisäarvo verrattuna muihin avunantajiin. Ulkoministeriö on aloittanut metsäyhteistyön linjauksen valmistelun, tarkoituksena määrittellä ne konkreettiset toimenpiteet ja painotukset, joita tulevaisuuden metsäalan kehitysyhteistyössä tullaan käyttämään vuosituhattavoitteiden saavuttamiseksi. Metsäsektoria tullaan tarkastelemaan erityisesti maaseudun elinkeinona ja työkaluna köyhyyden vähentämiseksi.

Näemmekö metsän puilta?

Maailman metsäpinta-ala vähenee edelleen, huolimatta lisääntyvästä ympäristötietoisuudesta, pyrkimyksistä kestävään kehitykseen ja kestäväan metsätalouden toimenpidesuosituks-

Kari Huhtala

Juha Mäntylä

sista. Laittomat teolliset hakkuut, luonnonmetsien muuttaminen laidunmaaksi ja pelloksi ovat 90-luvulla vähentäneet maailman metsäpinta-alaa noin Lapin läänin kokoisella alueella vuodessa. Vaikka häviämisen vauhti on edellisestä vuosikymmenestä hieman hidastunut, se on edelleen hälyttävä.

Kansainvälinen metsäkeskustelu kohdistaa huomionsa edelleen metsäkatoon, vaikka 90-luku selvästi on jo todistanut, että metsäkadon hidastaminen ei ole saavutettavissa, jos metsien määrä on päätavoite.

Vaikka metsät ovat monelle kansallisvaltiolle herkkä ja tärkeä asia ja vaikka ne ovat kehitysmaiden köyhille usein se tekijä, joka

erottaa selviytymisen perikadosta, metsät ja metsäpinta-ala eivät voi olla itseisarvo. Metsien kohtalo riippuu paikallisella ja kansallisella tasolla pitkälti siitä, miten tärkeäksi niiden olemassaolo koetaan.

Metsien häviämisen jatkuminen heijastelee sitä, että niiden yhteiskunnallinen merkitys on maailmalla huonosti ymmärretty tai ainakin merkitys ei ole yltänyt vaikuttamaan talouden rakenteisiin ja poliittiseen päätöksentekoon. Meillä Suomessa metsien merkitys on edelleen lähes itsestään selvää, mutta monessa muussa maassa hyödyt kansantaloudelle ovat hämärän peitossa.

PUHEESTA POIMITTUA

METSÄPUUTARHA

Puuntuotanto ja teollinen puunkäyttö on metsien talouskäytön tärkein muoto eurooppalaisessa nykyisessä kulttuurissamme. Vuonna 2002 metsäteollisuustuotteiden viennin arvo oli 12,2 mrd. euroa yksistään Suomesta. Muuta ”hyvää”, mitä metsistä saadaan, voidaan nimittää ympäristöresursiksi, ympäristönsuojelun voimavaraksi.

Ympäristönsuojeluun kuuluu arvosidonnainen elementti: Ympäristöongelmilla tarkoitetaan ihmisen aiheuttamia ympäristömuutoksia, jotka koetaan kielteisiksi. Pentti Linkola kokee kaikki muutokset alkuperäiseen metsäluontoon kielteisiksi. Hänen kaltaisiaan on vähän.

Marjastaja pitää arvossa hyviä marjamaita, metsästäjä toivoo runsaasti riistaa. Kauneudesta nauttiva arvostaa kauneutta – kokonaan luontaista, mutta myös osittain kohennettua. Metsä voi olla monipuolinen puutarha, joka tarjoaa aineellisia ja henkisiä antimia. Tämä periaate hyväksytään yleisesti, mutta on makuasia, miten eri antimia painotetaan.

Uusia toiveita syntyy jatkuvasti. 1990-luvulla havaittiin, että metsätalous voi antaa panoksen ilmastopolitiikkaan metsien hiilivaroja suojelemalla ja niitä lisäämällä.

Pekka Kauppi

ympäristönsuojelun professori
Helsingin yliopisto

Metsäkysymykset EU:n ulko- ja sisäpolitiikassa

Vaikka Euroopan Unionin maapinta-alasta 36 % on metsää, ja vaikka metsätalous kuuluu yhteisön tärkeimpiin taloudellisiin sektoreihin, EU:n perustuslaillisissa sopimuksissa ei ole mainintaa metsistä tai metsätaloudesta eikä yhteisen maatalouspolitiikan kaltaista yhteistä metsäpolitiikkaa.

EU-maiden metsäpoliittinen kehys on rakennettu neljän peruspilarin varaan: Kansalliseen metsäpolitiikkaan, jossa kansalliset metsäohjelmat ovat olleet tärkeimpänä työvälineenä, EU:n metsästrategiaan, yleiseurooppalaiseen metsäministerikokoukseen ja sen kehittämiin päätöslauselmiin sekä YK:n metsäfoorumiin.

EU:n metsästrategia

Osaltaan tärkeiden metsätalousmaiden – Suomen, Ruotsin ja Itävallan – EU:hun liittymisen vuoksi, mutta erityisesti kansainvälisen metsäpolitiikan tuomien uusien tuulien takia, metsät tulivat näkyvämmiin EU:n agendalle 1990-luvun lopussa. Joulukuussa 1998 EU hyväksyi oman yleisluontoisen metsästrategiansa.

Metsästrategiassa EU tunnustaa ja hyväksyy metsäsektorin alueelliset ja kansalliset erityispiirteet. Vastuu metsäpolitiikasta on jäsenvaltioilla ja EU:n toimet ovat perusteltu vain silloin, kun niillä saavutetaan lisäarvoa kansallisiin toimiin. Metsiin liittyvät kaupalliset asiat kuuluvat taas talouden avoimeen osa-alueeseen.

EU:n metsästrategian tavoitteena on ollut edistää metsäpolitiikan ja metsäsektorille merkityksellisten EU-ohjelmien koordinoimista. EU:n politiikka ja lainsäädäntö puolestaan sisältävät useita lakimääräisiä toimenpiteitä ja taloudellisia kannustimia, joilla kestävää metsänkayttöä voidaan ohjata ja edistää suoraan tai epäsuorasti.

Tästä seuraa, että EU:n metsäsektoria koskeva päätöksenteko perustuu pitkälti muiden toimialojen politiikkoihin. Erityisesti maatalous-, maaseudun kehittämis- ja ympäristöpolitiikan aloilla on laadittu useita metsiä koskevia asetuksia ja direktiivejä. Myös kauppa-, talous- ja raha-, työllisyys-, energia-, alue- ja kilpailupolitiikat vaikuttavat suoraan tai epäsuorasti metsäsektoriin.

EU-komissiossa käsitellään metsäasioita erityisesti Maatalous-, Ympäristö- ja Yrityspääosastoissa. Komissiossa on myös jäsenmaiden viranomaisista koostuva metsäkomitea, joka koordinoi metsäasioiden käsittelyä ja vaikuttaa niihin. Ministerineuvoston alaisuudessa toimii lisäksi jäsenmaiden viranomaisista koostuva metsätyöryhmä, joka käsittelee valikoituja metsään liittyviä asioita EU-politiikassa.

Eri komiteoiden koordinointi ei ole riittävän tehokasta eikä kattavaa, mikä on yksi suurimmista käytännön metsäasioiden käsittelyyn liittyvistä ongelmista unionin politiikassa.

Koska metsäasioita käsitellään monessa pääosastossa ja toimielimessä, EU:n toimin-

ta metsäsektorilla on hajanaista. Monet EU-prosessit vaikuttavat valmistuttuaan suoraan metsien käsittelyyn ja käyttöön, mutta metsäsektoria ei tässä työssä oteta tasapainoisesti huomioon. Tehtyjen päätösten vaikutuksia metsätalouteen ja metsäsektoriin ei aina ole arvioitu, eikä ehkä ole edes ymmärretty, että tehty päätös vaikuttaa myös metsäsektorin toimintaedellytyksiin.

EU:n metsästrategian piti luoda toimivat puitteet metsäasioiden koordinoinnille EU:ssa. Metsästrategian toteuttamiseen ja koordinaation parantamiseen ei ole kuitenkaan ollut käytettävissä riittäviä resursseja. Osaltaan tämä johtuu siitä, ettei metsätalous kuulu EU:n toimivallan piiriin, jolloin metsäasioiden hoidon ja koordinoinnin ei ole katsottukaan vaativan minkäänlaista EU:n panostusta.

Suomi, kuten muutkin EU-maat, piti metsästrategiaa riittävänä ja vastusti EU:n yhteistä metsäpolitiikkaa. EU:n metsästrategia on käytännössä kuitenkin jäänyt toteuttamatta. Erityisesti tämä näkyy siinä, että metsäsektoriin vaikuttava päätöksenteko on entistäkin pirstaleisempaa.

Muutosten ja ratkaisujen aika

Vuoden 1998 jälkeen olemme erityisesti Pohjoismaissa joutuneet harkitsemaan uudelleen, onko kielteinen kanta EU:n yhteiseen metsäpolitiikkaan enää järkevää. Ympäröivän maailman muuttuessa on tultu tilanteeseen, missä EU:n

metsästrategia ei riitä metsäasioiden hallintaan ja koordinoimiseen.

EU:n harjoittama metsäpolitiikka ei saisi perustua hajanaisiin osiin muiden sektoreiden politiikoista ja strategioista, vaan EU:n metsäpolitiikalle tulisi luoda selkeästi omat tavoitteet. EU:n metsäpolitiikalle tarvitaankin selkeä kehys ja sisältö, joka tarkastelee yhteisön metsätaloutta ja siihen suunnattuja toimenpiteitä niin, että kaikki kestävyysosa-alueet tulevat tasapuolisesti huomioon otetuiksi. On taattava itsenäinen asema, jonka lähtökohdista selkeät metsäpolitiikan tavoitteet asetetaan.

Yhtenä vaihtoehtoina metsäasioiden käsittelyn parantamiseen voisi olla metsätalouden

puitedirektiivi tai onnistunut metsästrategian arviointityö, jonka seurauksena neuvosto ja parlamentti antaisivat komissiolle selkeän metsällisen mandaatin tulevaisuuteen.

Eväitä tulevaisuuteen

EU:n nykyiset jäsenmaat ovat selkeästi vielä sitä mieltä, että metsäpolitiikasta tulee päättää edelleenkin ensisijaisesti kansallisella tasolla, koska tällöin voidaan parhaiten ottaa huomioon jäsenmaiden erityispiirteet. Yhteisön toimenpiteet ovat perusteltuja vain silloin, kun kyseessä on kaikkia jäsenmaita koskevat metsäasiat, joissa yhteisön toimenpitein päästään kansallista päätöksentekoa parempaan lopputulokseen.

Tarkoituksena ei myöskään ole tukipolitiikan luominen elinkeinolle. Metsäsektori tulee säilyttää mahdollisimman pitkälle yhteisön tuista ja markkinasäätelystä riippumattomana alana. Metsätalouden kannustimien ja tukien käyttöä voidaan harkita kansallisista tarpeista lähtien.

Ympäristöpolitiikan tavoitteet, eli metsien suojeleminen, ovat ylikorostuneet EU:n metsiä koskevassa päätöksenteossa. Kestävyyden muut ulottuvuudet, taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys, eivät ole saaneet läheskään samaa huomio- ja painoarvoa. Panostukset ekologiseen ja sosiaaliseen kestävyysalueeseen eivät kuitenkaan ole mahdollisia, jos ensin ei ole huolehdittu metsätalouden taloudellisesta kestävydestä.

EU:n toimenpiteillä tulee parantaa metsätalouden toimintaolosuhteita elinkeinon kehittämiseksi. Erityisesti maaseudun ja syrjäisten alueiden tarpeet tulee ottaa huomioon. Mahdolliset yhteisön metsätalouden toimenpiteet voisivat sisältää esimerkiksi metsätuhojen torjuntatoimenpiteitä ja korvausmekanismeja suurтуhojen varalta, puun käytön edistämistä ja yleisölle suunnattuja tiedotushankkeita, tutkimusta, koulutusta ja neuvontaa metsänomistajille sekä teknologia- ja tiedonsiirtohankeita.

EU:n rooli kansainvälisessä metsäpolitiikassa

Puitteet eurooppalaiselle kestäväälle metsätaloudelle on luotu Euroopan metsäministerikokouksen sarjassa 1990-luvulla. Konferensseissa on määritelty yleiseurooppalaisella tasolla, mitä kestävä metsätalous merkitsee Euroopassa ja miten sitä toteutetaan kansalliset ja alueelliset erityispiirteet huomioon ottaen. Lisäksi on kyetty siirtämään ja muokkaamaan globaaleja metsiin liittyviä sopimuksia ja niiden sisältöä yleiseurooppalaiselle tasolle sopiviksi.

Jatkossa erilaisten kansainvälisten sopimusten, kuten ympäristö- ja kauppasopimusten, määrä ja painoarvo kasvavat. Samalla kansainvälisten organisaatioiden, kuten YK:n, maailmanpankin ja WTO:n, toiminta korostuu entisestään.

EU on useissa kansainvälisissä prosesseissa yhtenä sopimus- tai neuvottelusapuolena, ja jäsenmaat ajavat omia kantojaan ja tavoitteitaan ensisijaisesti osana unionia.

Riippumatta siitä, onko EU:n metsäsektoriin kohdistuvien päätösten ja toimenpiteiden pohjana virallinen yhteinen metsäpolitiikka vai väljempi metsästrategia, metsäelinkeinoon näkyvyyttä yhteisön päätöksenteossa sekä metsäasioiden koordinoitua on edelleen parannettava.

Metsäelinkeinoja koskevan päätöksenteon on perustuttava selkeästi metsäsektorin omiin tavoitteisiinsa. Muiden sektoreiden toimenpiteiden vaikutukset metsiin ja metsätalouteen on analysoitava, ja toimenpiteissä on otettava huomioon myös metsätalouden tarpeet. Metsäpolitiikan tai -strategian toimeenpanoa tulee vahvistaa ja sen tulee olla selkeästi jonkin EU-elimien vastuulla. Metsäasioista vastuussa olevalle elimelle on taattava myös riittävät resurssit, asiantuntemus ja toimintavalta metsiin liittyvissä kysymyksissä.

Suomen kilpailukyky ja metsäsektorin merkitys

Kilpailukyky on kyky nostaa kansalaisten elintasoa. Kun tulot saadaan yrityksistä palkkoina ja voittoina, yritysten täytyy kasvaa ja työllistää. Kilpailussa kaikki yritykset eivät kykene kasvuun tai eivät sitä halua, mutta riittävän monen pitäisi. Miten tämä kyky Suomessa kehittyy, miten kriittinen pala on metsäteollisuus tässä kehityksessä?

Noihin kysymyksiin vastaan arvioimalla ensin mennyttä kehitystä ja kilpailukyvyn tekijöitä.

Talonnostokyky ei ole kehittynyt kummoisesti

Suomen kilpailukyky on usein arvioitu erinomaiseksi. Elintason nousu ei kuitenkaan ole ollut mitenkään poikkeuksellinen. Viimeisen kymmenen vuoden aikana toki teollisuus, ja erityisesti kännyköihin liittyvä teollisuus, on kasvanut huimasti. Talous on noussut laman pohjasta, mutta sekään ei ole juuri muuttanut suhteellista asemaamme elintason suhteen. Se on jotakuinkin sama kuin 1980-luvun alkupuolella. Jotkut maat ovat menestyneet heikommin, mutta sitten on niitä, jotka ovat menestyneet Suomea selvästi paremmin. Euroopassa menestyjämaista paras esimerkki on Irlanti.

Teollisuus – myös metsäteollisuus – on hoitanut osansa hienosti. Teollisuuden tuottavuus eli tulontekokyky on maailman huippuluokkaa. Palvelusektorin tuottavuus on puolestaan kehittynyt heikosti.

Yrityksille Suomi on vaihtoehto

Globaalistuvan maailman piirteitä on, että yritykset sijoittuvat moniin maihin ja omistus on kansainvälistä. Yrityksen sijoittumiselle Suomeen on oltava motiivi. Sen on oltava menestyksen kannalta tärkeätä.

Suomen on oltava houkutteleva kasvaville ja tuloa luoville yrityksille, vaikka ylivoimainen valtaosa yrityksistä tyytyykin palvelemaan lähipiiriään ja selviytyy sillä. Houkuttelevuutta on siis kehitettävä ja siksi on tunnettava ne tekijät, jotka ovat tärkeitä yrityksille. Keskeiset tekijät ovat:

- osaaminen
- kyky hyödyntää teknologiaa
- hyvin toimivat markkinat (työ-, rahamarkkinat ja myös kilpailun toimivuus)
- toimiva infrastruktuuri
- järkevät kustannukset ja
- omistajille sopiva osuus tuloksesta.

Nämä ovat yritysten toimintaympäristön tekijöitä. Osaamisen ja teknologian hyödyntämisen kannalta keskeistä toimintaympäristöä kutsutaan myös innovaatio-ympäristöksi.

Innovaatioympäristö hyvä, kilpailu puutteellista?

Kansainväliset vertailut arvioivat yleensä innovaatioympäristön Suomen vahvuudeksi. Suomi nähdään hyvänä uusien tuotteiden ja teknologian tuottajana. Koulujen suorituskyky on vertailuissa erinomainen.

Heikkouksia esimerkiksi OECD:n arvioitsijat ovat löytäneet kilpailun toimimattomuudesta. Tämä osuisi hyvin yhteen palvelusektorin huonon tuottavuuden kehityksen kanssa. Ehkäpä kotimaan markkinoista riippuvat palvelut ovat tosiaan vähemmän alttiita kilpailulle kuin kansainvälisillä markkinoilla operoiva teollisuus. Lisäksi palveluista suuri osa on julkista terveydenhoitoa, sosiaalihuoltoa jne., joka ei ole ollenkaan kilpailupaineessa.

Elinkeinopolitiikan panostukset, jotka viimeisen kahden vuosikymmenen aikana ovat kohdistuneet innovaatioympäristön kehittämiseen ja myös markkinoiden avaamiseen kilpailulle, näyttäisivät siis pääosin osuneen oikeaan.

Maailma kuitenkin muuttuu

Kansainvälistyneimmillään yrityksillä on arveltu olevan paikka, jota voidaan kutsua sen kotipesäksi. Kotipesällä on ollut jokin sellainen ominaisuus, joka on ollut syynä yrityksen menestykseen ja siksi kiinnittänyt yrityksen sen kotipesään. Meillä tällaisena tekijänä on usein pidetty vahvaa tutkimusta tai innovaatiokykyä yleensäkin. Tällaista etua on pidetty kohtuullisen pysyvänä.

KUUSIKOSSA KOMMENTOITUA

Metsänhoitajien pitää erottaa lyhyet neulaset pitkistä neulasista, paperi-insinöörin tulee erottaa lyhyet kuidut pitkistä kuiduista.

Tämä käsitys horjuu. Isot menestyneet yritykset näyttävät olevan kuin hämähäkkejä verkossa, jalat eri puolilla maailmaa, mutta kuitenkin liikkeessä koko ajan, kun markkinat muuttuvat. Kotipesä ei ole pysyvä. Tuotantopaikat, mutta myös tutkimuksen hankintapaikat vaihtuvat tarpeiden mukaan. Muutokset voivat olla nopeita.

Tällainen toiminta näyttäisi korostavan hyvän innovaatioympäristön lisäksi ennen kokemattonta kykyä muuttua ja joustaa markkinoiden kehityksen mukaan. Teknologiaan, tuotteisiin ja tuotantoprosesseihin panostaminen olisi tarpeen, mutta ei kuitenkaan riittävää kansantalouden menestyksen kannalta.

Metsäsektorin kilpailukyky ratkaistaan muualla

Metsäsektori on aina ollut kansainvälisten markkinoiden testissä. Metsäklusteri on todennäköisesti vahvimmillaan ja täydellisimmillään

Suomessa. Metsäyrietykset ovat nostaneet tuotavuutta ja siten kestäneet korkeat palkat. Suomalaiset yritykset ovat myös kasvaneet maailmalla. Ne osaavat siten alan kansainvälisen liiketoiminnan. Siten on vaikea kuvitella, että suomalainen metsäsektori olisi tietämätön maailmanmarkkinoiden muutoksista. Silti sektori ei ole suojassa muutoksista, jotka voivat olla huomattavia – teknologiset, institutionaaliset (ympäristösäännöt, päästökauppa).

Metsäsektorin osuus Suomen taloudesta jatkaa kuitenkin laskuaan. Kansantalouden kannalta metsäsektorin vaikutus on todennäköisesti positiivinen, joskaan siitä ei ole pelastajaksi, jos sellaista tarvitaan.

Quo vadis kilpailukyky

Suomen kilpailukyvyyn kehityksen voi nähdä kahdella tavalla.

Optimisti korostaa osaamisen, koulutuksen, teknologian ja kansainvälistymisenkin hyötyjä. Nämä asiat ovat hitaita kehittää. Jos olemme niissä arvanneet oikein, kehitys ehkä olisi suhteellisen pysyvä ja ei lainkaan hullumpi. Palvelusektorikin tehostuu nopeasti, kuten halpenevista lentolipuista ja ruokakaupan laskuistakin voi päätellä.

Pessimisti korostaa kyvyttömyyttä kääntää teknologiapanostukset liiketoiminnaksi, liian pientä ja kansainvälisesti rajoittunutta liiketoimintaa ja sen osaamisen puutetta.

Kuten aina pitkän onnistuneen kauden jälkeen pessimistit ovat jälleen hienoisesti niskan päällä.

PUHEESTA POIMITTUA

EUROOPAN KIRITTÄVÄ MAAILMANMARKKINOILLA

Maailmantaloudessa kilpailee nykyään kolme suurta: USA, Eurooppa ja Kauko-Itä. EU:lla on täysi tekeminen pysyä tässä kilpailussa mukana: Euroopan osuus globaalista teollisuustuotannosta on enää vain noin 15 prosenttia. Molempien mainittujen kahden kilpakumppanin osuudet ovat noin 35 prosenttia, ja Kiina-vetoisen Kaukoidän kasvu jatkuu vahvana.

Teollisuuspolitiikassa EU-maiden tulee jatkossa keskittyä siihen, miten Eurooppa saadaan uuteen nousuun. Liian kauan on keskitytty jakamaan hyvinvoinnin hedelmiä ja hallinnollisin järjestyksin haitattu kehitystä.

Kansainväliset metsäteollisuusyritykset toimivat yhä useammissa maassa. Ne harkitsevat investointejaan kannattavuuden perusteella. Kannattavuutta taas säätelevät paitsi markkinat ja tuotteiden hinnat myös yhä enenevästi kustannukset ja niiden tuleva kehitys.

Pertti Laine, johtaja
Metsäteollisuus ry

MENESTYSTARINA NIMELTÄ METSÄKLUSTERI

Kovalla työllä, hyvällä onnella ja muutamien viisaiden ihmisten ajattelulla on syntynyt jatkuvasti muuttuva menestystarina nimeltä metsäklusteri. Klusterin ydinosat menestyvät ja ainakin toistaiseksi jopa kantavat huolta tulevaisuuden menestyksestä.

Metsäklusteri on kansallisesti tärkeäksi tunnistettu. Neljä johtavaa metsäteollisuusyritystä ovat maailman parhaimmistoa ja siksi haluttuja kumppaneita, ja Suomessa toimiva alan konepajateollisuus on myös maailman huippua. Klusteriin tukeutuva kemianteollisuus on teknologisesti vahvaa, omistus ja markkinointi ehkä vielä kehittymässä. Samoin metsäteollisuuteen tukeutuva suomalainen automaatioteolli-

suus menestyy. Graafinen teollisuutemme on myös ytimeltään kansainvälistynyt.

Suomalainen metsähoidon ja metsätalouden osaaminen on arvostettua, jopa menestyksellisen konsultoinnin mahdollistavaa. Metsäteollisuuden suunnittelu- ja konsultointiyrittäjät menestyvät kotimaassa ja maailmalla, samoin alan tutkimus. Alan yliopistot edustavat maailman kärkeä, ja ala houkuttelee edelleen hyviä opiskelijoita. ”Euroopan paperitehtaiden johtajat puhuvat yhä useammin suomea ja ruotsia”, voidaan ennustaa tuleville vuosille.

Jukka Kilpeläinen, toimitusjohtaja
Oy Keskuslaboratorio –
Centrallaboratorium Ab (KCL)

Kuka istuu suomalaisella tuolilla?

Suomalainen tuoli istui kansainvälisille markkinoille

Suomalaiselle tuolille tuli 1900-luvulla kansainvälisiä istujia Saarisen, Aallon, Tapiovaa-
ran ja muiden merkittävien muotoilijoiden
myötä. Innovatiivisen muotoilun tuloksena
syntyivät esimerkiksi pinottava, teollisesti
valmistettava ja taivutusmenetelmillä teh-
ty tuoli.

Vuodet vierivät ja kotimainen kysyntä oli
Suomen kehittyessä voimakasta. Taloja raken-
nettiin, kunnes ne jätettiin tyhjiilleen 70-luvun
muuttoliikkeen myötä, ja uudet rakennettiin
kaupunkeihin. Jopa kesämökkit saivat uusia ka-
lusteita. Syntyi suomalainen huonekalumaku,
jota ei ulkomainen kilpailu ohjannut.

Venäjän kauppa nousi ja kukoisti vuoteen
1998 asti, jolloin devalvaatio romahdutti keski-
luokan ostovoiman täysin. Suomen huonekalu-
vientä Venäjälle löpösti yhdessä yössä.

Vuonna 1990 Suomi liittyi Euroopan
Unioniin ja ulkomainen kaluste sai nopeasti
lisää markkinaosuutta maassamme. Erityi-
sesti italialaiset ja tanskalaiset olivat aktiivisia
ja myöhemmin myös IKEA tunkeutui Suo-
men markkinoille. Vastapainona IKEA on
ollut merkittävä yhteistyökumppani myös
viennissä, ja siltä pohjalaiset valmistajat ovat
saaneet paljon alihankintatöitä. Huoneka-
luyritykset olivat hyvinä vuosina kyenneet
vaurastumaan ja selviytyivät lamasta oletet-
tua paremmin – konservatiivinen toimiala ei

sortunut ulkomaisen lainanottoon, eikä de-
valvaatio romahduttanut huonekaluyritysten
toimintakykyä.

Oli tähtyttävä ulkomaille Ruotsiin, Saksaan
ja Englantiin. Vienti lähti nousemaan Venäjän
lupaaville markkinoille uudelleen vasta 90-lu-
vun puolen välin jälkeen. Italialaiset, saksalai-
set, espanjalaiset ja ennen kaikkea Venäjän oma
nouseva huonekaluteollisuus olivat nyt kilpai-
lijoina. Keskiluokka vastaa Venäjän kasvavas-
ta kysynnästä lähes kokonaan. Suomalainen
huonekaluvienti Venäjälle voikin kasvaa mer-
kittävästi lähitulevaisuudessa. Erityisen suuret
mahdollisuudet ovat Pietarin suurतालousalueel-
la, jossa suomalainen huonekalu on tunnettu
ja sen imago on hyvä.

Kilpailussa pitää pärjätä – muuten ei tule mitään!

Kilpailluilla markkinoilla kuninkaaksi nousee, jolla on asiakas hallussaan. Perusedellytys on, että tuotteet valmistetaan kilpailukykyisesti. Jatkossa jakelukanavayhteistyön eli palvelukonseptin merkitys korostuu. Kuluttajakäyttäytymisen palaute ja tutkimustieto on oltava käytössä, kun tehdään uusia tuotteita ja päätetään markkinointi-investoinneista.

Suomen huonekaluteollisuuden kasvun edellytyksenä on onnistunut kansainvälistyminen. Tuotanto-osaaminen ja tuotantoteknologiat ovat kansainvälistä huipputasoa. Mark-

kinointi- ja promootiotoiminta on puolestaan pahasti kilpailijamaita jäljessä. Tuotesegmentistä riippumatta yritysmarkkinointiin on panostettava huomattavasti lisää. Talouden suunnittelun osaksi on otettava markkinointi-investointiajattelu samaan tapaan kuin koneiden, laitteiden ja tilojenkin osalta.

Markkinointi-investoinnit osuvat oikeaan, jos tunnetaan globaalit kaupankäynnin pelisäännöt. Ne kertovat keskeisimmät kilpailukeinot, jotka on tunnettava jos aikoo pärjätä kilpailussa.

Keskihintaisten ja -laatuisten huonekalujen segmentti edustaa yli puolta koko globaa-

listaa kysynnästä. Tässä segmentissä modernit ja designhuonekalut ovat tärkein tyyliisuunta. Juuri tässä segmentissä ja tyyliisuunnassa arvioin suomalaisen massiivipuisen huonekalun olevan parhaimmillaan. Koivu vaaleana puulajina on tällä hetkellä nouseva trendi Keski-Euroopassa. Lisäksi lämpökäsittely viulu näyttää menestyvän lupaavasti.

Halvimmassa hintaluokassa on mahdollista menestyä, jos tuotantoteknologia on hiottu niin, että se kykenee tehokkuudessaan kilpailemaan halvan työvoiman kanssa. Onnistumisesimerkkejä on esimerkiksi mäntyisten massiivikalusteiden osalta. Keskeisin kilpailutekijä on tällöin hinta.

Ylimmässä hinta- ja laatuluokassa keskeinen kilpailutekijä on kyky johtaa tuotemerkkiä. Merkin tekeminen tunnetuksi kansainvälisesti vaatii pitkäjännitteistä työtä ja mittavat resurssit. Voimakkaan tuotemerkin turvin voi vastaavasti tuotehaluttavuuden kautta saavuttaa hintamääräjän aseman.

Puu jatkossakin tärkein – innovatiivisesti

Puu on jatkossakin huonekaluteollisuutemme päämateriaali. Uskon, että puun ominaisuuksien hyväksikäyttö on vasta vain osittain hyödynnetty. Siksi katsonkin ratkaisevan tärkeäksi ohjata jatkossa tutkimuspanoksia myös perustutkimukseen.

Puu jatkaa elämistä huonekalussakin. Tiedämme, että puussa on ainutlaatuisia ominaisuuksia verrattuna metalliin tai keinokuituihin. Puun kosketus on sympatitaa herättävä ja se on luotettava materiaali, jonka kestoikä oikean valmistuksen ja käytön myötä on lähes rajaton. Hyvä esimerkki tästä ovat vaikkapa Jurvassa valmistettava tyylihuonekalut. Niiden rahallinen arvo kasvaa vuosien mittaan ja käyttöarvo pysyy sukupolvelta toiselle.

Tarvitaan innovatiivista otetta huonekaluteollisuuden uusille päänavauksille. Raja kalus-

Laitala Oy:ssä Jurvassa on valmistettu pohjalaisia tyylihuonekaluja jo yli 70 vuotta. Esa Ojala työssään.

KUUSIKOSSA KOMMENTOITUA

Nuori sukupolvi on ottamassa huonekaluteollisuuden räsäyksellä haltuunsa.

Jurvan käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa vaalitaan perinteistä puunveistotaitoa. Juho Karinen opastaa saksalaista opiskelijaa, Rainer Veitia koristeveistossa. Stefanie Mittermayer viimeistelee puukulhoa.

POHJALAISEN HUONEKALU- VALMISTUKSEN JUURISTA

1700-luvun lopussa huonekalujen veistotaito rantautui Ruotsista Jurvaan. Huonekaluja veisteltiin omaan ja naapurien tarpeisiin ja taito siirtyi isältä pojalle.

Jurvan veistokoulu aloitti toimintansa 1900-luvun alussa. Tuolloin luotiin pohja teolliselle toiminnalle ja huonekalujen teon osaaminen levitettiin opiskelijoiden kautta myös naapuripaikkakunnille.

Sodan jälkeen oli pula kaikesta. Koneellistaminen mahdollisti suurempien sarjojen valmistamisen. Huonekaluja myytiin autoistumisen myötä ovelta ovelle. Jopa 150 pientä kuorma-autoa lähti Jurvasta maanantaisin myymään huonekaluja ympäri Suomen. Kauppaa tehtiin ja valitukset sai lähettää Jurvan kuntaan!

Myös vähittäismyymälöitä perustettiin jokaiseen asutuskeskukseen. Pohjalaiset valmistajat perustivat 1972 omat Mööpeli-huonekalumessut, joiden avulla tavoitet-

tiin sadat huonekalumyymälät ympäri maan. Messujen välillä tukkumyynnistä huolehti Jurva-Kaluste. Vähittäismyymälät ketjuuntuivat voimakkaasti 80- ja 90-luvuilla. Pohjanmaalla valmistajat perustivat kaupan ketjuuntumisen vastapainoksi verkostoyritys Junet Oy:n. Jurvan veistokoulu muuttui teollisuuden tarpeiden mukaisesti kotiteollisuuskoulun kautta käsi- ja taideteollisuusoppilaitokseksi ja edelleen vuonna 1999 ammattikorkeakouluksi. Nikkarikeskus aloitti ammattikorkeakoulun yhteydessä toimintansa Suomen huonekaluteollisuuden tutkimus-, kehittämis- ja promootiokeskuksena 1.4.2004.

Kohti huonekaluteollisuuden osaamiskeskusta

Nikkarikeskusprosessi on tähdännyt vuodesta 1998 alueellisen kehittämistyön käynnistämiseen. Vuonna 1999 perustettu Pohjanmaan huonekaluteollisuuden kehittämiskeskus Oy laati ja käynnisti vuosituhanen vaihteessa mittavan kehittämisohjelman. Tuolloin tavoitteeksi otettiin myös kansallisen kehittämisyhteistyön käynnis-

täminen. Yhteistyö Päijät-Hämeen toimijoiden kanssa on ollut tuloksellista ja tiivistynyt osaamiskeskusohjelman esiselvitystyöksi ja edelleen elinkeinopoliittiseksi ohjelmatyöksi.

Kuluttajista johdettu osaamisketju luodaan jatkossa tuote- ja liiketoimintakonseptien tutkimuksella, jotka ovat tiiviisti yhteydessä myös uusien tuotantoteknologioiden kehittämiseen sekä muotoilu-, laatu- ja ympäristöteknologiatutkimukseen. Tavoitteeksi on asetettu valtakunnallinen osaamiskeskus. Suunnitelman mukaisesti toimintaa johtaa perustettava Suomen Huonekaluteollisuuden Kehittämiskeskus Oy, joka on jatkossa teollisuuden omistama valtakunnallinen toimialan kehitystyötä johtava elin. Tutkimustoiminnasta, teollisuuden keskellä vastaavat Nikkarikeskuksessa toimiva Habitcentre® Jurvassa, TEAK Oy Teuvalla sekä Lahden tiede- ja yrityspuisto Oy.

teen, sisustuksen, rakentamisen, jopa vaatetukseen, viihdeteollisuuden, hoivateknologian jne. välillä madaltuu koko ajan.

Älykäs kaluste -kilpailu on ollut upea avaus uudenlaiseen ajatteluun huonekalukonseptista. Kilpailun seurauksena syntyvä Älykäs kaluste -innovaatioympäristö tulee jatkossa tuottamaan uudenlaisia käyttöliittymiä älyteknologioille. Tuloksena syntyy kalusteita, jotka viihdyttävät, luovat turvallisuutta, hoivaavat, hoitavat, valvovat, muuntuvat tarvittaessa usean erilaisen käyttötärpeen mukaan ja ottavat huomioon ympäristön ja käyttäjän vaatimukset.

Uusi sukupolvi ottaa vallan ja vastuun

Low tech -toimialoista huonekaluteollisuus on globaalissa (UNIDO) tarkastelussa lisännyt bruttovientiään 36 % vuosina 1995–2000, ollen maailmanlaajuisesti suurempi toimiala kuin vaatetus- tai kenkäteollisuus. Suomalainen huonekaluteollisuus on myös lisännyt vuodesta 1995 lähtien vuosittain liikevaihtoaan, henkilöstömääräänsä ja vieniään.

Toimialan työllistävä vaikutus on merkittävä. Suoraan toimiala työllistää yli 12 000 henkilöä. Välillisiä työpaikkoja on moninkertainen määrä. Joka viides Suomessa valmistettu kaluste viedään ulkomaille, ja joka 200:s maailmalla

myyty huonekalu on suomalainen! Huonekalujen vientitoiminta on kansantaloudellisesti erittäin kannattavaa, sillä lopputuotteiden jalostusarvo on erittäin korkea.

Vanhassa Vaasan läänissä toimivissa yli 350 huonekalualan yrityksessä on käynnissä voimakas sukupolven vaihdos. Uusi sukupolvi kansainvälistää huonekaluliiketoiminnan ja odotettavissa on läpimurtoja globaaleilla markkinoilla. Viimeksi voimakas kehityshyppäys tapahtui, kun edellinen sukupolvi sodan jälkeen otti tehtaat haltuunsa – silloin kuningas oli se, jolla oli laitteet ja tuotteet, nyt kuningas on se, jolla on asiakkaat!

PUHEESTA POIMITTUA

MALLEJA TOIMIVAAN PUURAKENTAMISEEN LÖYTYY

Oulun Moderni puukaupunki -hankkeen innoittamana käynnistettiin Suomessa Oulun yliopiston arkkitehtuurin osaston Puustudion aloitteesta valtakunnallinen Moderni puukaupunki -hanke, jonka päätavoitteena on edistää kaupunkimaista puurakentamista ja osoittaa vaihtoehto vallitsevalle kaavoitus- ja rakennustavalle. Hankkeen tavoitteena on synnyttää eri puolelle Suomea rakennettavia, viihtyisään ja korkealaatuiseen ympäristöön pyrkiä puutaloalueita.

Näitä on nyt suunnitteilla tai rakenteilla eri puolilla maata jo noin 30. Suurimpana hankkeena on Helsingin kaupungin arkkitehtuurikilpailuvaiheessa oleva Etelä-Myllypuron uusi puukaupunkialue, josta kilpailuohjelmassa käytetään nimitystä ”puinen kaupunkikylä”. Kaikki alueet perustuvat tiiviiseen ja matalaan, pääosin kaksikerroksiseen rakentamiseen ja niiden korttelitehokkuudet vastaavat tavanomaisen kerrostalorakentamisen tehokkuuksia.

Jo rakennetut uudet puukorttelit osoittavat, että puurakentaminen avaa mahdollisuudet rakentaa asuntoja myös aikaisempaa edullisemmin. Rakennustapa sallii taloudellisesti betonirakentamista runsaamman massoitellun, jota voidaan hyödyntää joko rakennusten rikasmuotoisuutena tai siten, että asuinkerrostalot pilkotaan totuttua pienemmiksi pienkerrostaloiksi.

Uudessa puurakentamisessa ei ehkä tulisikaan pyrkiä aikaisempaa betonirakentamista halvempiin rakennuksiin, vaan puurakentamisen kilpailukyky tulisi hyödyntää tekemällä betonirakennusten hinnalla laadultaan entistä parempia rakennuksia ja totuttua kauniimpia asuinympäristöjä.

Tulevien vuosien asuntorakentamisessa tulisi keskittyä pääosin kaksikerroksisten, tiiviiden kaupunkimaisten alueiden rakentamiseen sekä asumisviihtyisyyden että ekologisten ja taloudellisten syiden vuoksi. Tiivis ja matala rakennustapa luo mahdollisuudet palauttaa tila ja mittakaava kaupunkiin ja kyliin – ihmisen mittakaava.

Jouni Koiso-Kanttila, arkkitehtuurin professori
Oulun yliopisto, arkkitehtuurin osasto, Puustudio

Nikkarikeskus Jurvassa on hyvä esimerkki puun käytöstä rakentamisessa.

Yksityismetsänomistajat paljon vartioina

Yksityismetsien synty ja laajuus

Suomessa valtion- ja yksityismetsien omistuksen synty juontaa juurensa varhaiseen asutukseen, jonka leviämistä Kustaa Vaasa rajoitti julistamalla vuonna 1542 asumattomat maat kruunulle kuuluviksi. Tämän jälkeen valtion- ja yksityismetsien rajankäynnit 1700-luvun alussa, 1800-luvun puolivälissä päättyneet isojako ja torpparien vapautuslaki tämän vuosisadan alussa muovasivat lopullisesti metsänomistuksen pääomistajaryhmien perusjaon, joka on edelleenkin nähtävissä.

Yksityishenkilöt omistavat metsää runsaat 12 milj. hehtaaria eli yli 60 prosenttia Suomen metsistä. Ne sijaitsevat pääosin Etelä-Suomessa, ilmasto-oloiltaan suotuisilla kasvualueilla ja siksi metsäteollisuuden kotimaasta ostamasta puusta liki 90 prosenttia tulee yksityismetsistä.

Yksityismetsänomistuksen uhkakuvat

Yksityismetsien omistusrakenne on muuttunut monin tavoin viimeisen 30 vuoden aikana; tänä aikana koko metsänomistajakunta on uusiutunut keskimäärin yhden kerran.

Lähinnä metsätalouden piirissä rakenne muutokseen on usein liitetty uhkakuvia metsänomistuksen pirstoutumisesta erityisesti perinnönjaoissa ja raakapuun tarjonnan heikkenemisestä. Tilastot ja tutkimukset eivät kuitenkaan tue näitä uhkakuvia: vähintään viiden hehtaarin suuruisten yksityismetsälöiden keskipieneyden pienentyminen 1990-luvulla vain vähän, eikä raakapuun tarjonta ole heikentynyt.

On kuitenkin huomattava, että moni asia yksityismetsätaloudessa muuttui 1990-luvulla ja siksi nimenomaan rakennemuutoksen metsätaloudellisia vaikutuksia on hankala eritellä.

Puunmyyntitulot ja metsätalouden investoinnit merkittäviä

Puuntuotannon ohella yksityismetsillä on tärkeä rooli sosiaalisesti kestävässä metsätalouden harjoittamisessa ja maaseudun elinvoimaisuuden kannalta. Noin kaksi kolmasosaa metsänomistajista asuu vielä tilalla tai muualla tilan sijaintipaikkakunnalla, joten metsätalouden tulo- ja työllisyysvaikutukset ovat paikallisesti huomattavia.

Yksityismetsien bruttokantorahatulot olivat vuonna 2003 noin 1,5 mrd. euroa. Investointien osuus yksityismetsien bruttokantorahatuloista oli viime vuonna noin 13 prosenttia.

Yksityismetsien puuntuotannon kestävyyttä on tuettu myös valtion varoin aina 1920-luvulta saakka. Tarkoituksena on mm. tukea ylisukupolvisen toiminnan jatkuvuutta, kannustaa metsänomistajia metsänhoitotöihin sekä tarjota

heille metsäneuvonnan ja -suunnittelun palveluita. Vastineeksi metsänomistajat investoivat itse metsiinsä vuosittain noin 130 milj. euroa ja maksavat puunmyyntituloistaan veroja.

Metsät tuovat työtä ja virkistystä

Metsätalouden työllisyyteen vaikuttavat eniten markkinahakkuiden määrä ja rakenne sekä metsänhoitotöiden suoritelmät. Vuonna 2003 metsätalouden työllisten määrä oli arviolta runsaat 26 000 henkilöä. Työllisyyttä kasvattivat jonkin verran lisääntyneet metsänhoitotyöt sekä lisääntynyt polttopuun ja metsähakkeen korjuu.

Metsänomistajien oma työpanos säilyi ennaltaan lisääntyneistä hoitotöistä huolimatta, sillä hankintakauppojen osuus yksityismetsissä väheni selvästi. Hankintahakkuiden ohella metsänomistajat tekevät runsaasti omatoimisesti metsänhoitotöitä. Kaikkiaan metsänomistajat työskentelevät omissa metsissään keskimäärin neljä työpäivää vuodessa.

Yksityismetsien merkitys kansalaisten virkistyspalveluiden tuottajina on myös huomattava. Oman kysymyksensä muodostaa myös yksityismetsien tarjoamat metsästys- ja kalastusmahdollisuudet sekä metsien kulttuuriarvot ja -perintö, joiden tuottamisessa ja vaalimisessa yksityiset metsänomistajat ovat tärkeässä roolissa. Metsäluonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä yksityismetsillä on niin ikään tärkeä rooli.

KUUSIKOSSA KOMMENTOITUA

Metsätalouspalvelujobbarit tulevat – ovat jo tulleetkin.

10 000 metsälön omistus vaihtuu vuosittain

Yksityismetsät jakautuvat 300 000 metsälön kesken. Niiden keskimääräinen hallinta-aika on noin 30 vuotta, joten vuosittain vaihtuu noin 10 000 metsälön omistusoikeus. Metsänomistajien määrä on kuitenkin huomattavasti suurempi kuin metsälöiden määrä, koska ns. perhemetsälöt ovat usein puolisoiden yhteisessä omistuksessa. Lisäksi kun perikunnissa ja yhtymissä on keskimäärin lähes neljä osakasta, voidaan metsää omistavien henkilöiden määräksi arvioida kaikkiaan noin 600 000. Yksityismetsien omistajakunnan rakennetta kuvattaessa on kuitenkin vakiintuneesti käytetty vain tilan metsäasioiden hoidosta vastaavan omistajan taustatietoja.

Kolme neljäsosaa metsälöistä on perheomistuksessa, ts. joko yhden henkilön tai yhden henkilön ja puolison ja/tai lasten yhteisessä omistuksessa. Perikuntia ja yhtymiä on loput neljäsosa.

Metsänomistajien moninaiset muotokuvat

Kolmisenkymmentä vuotta sitten tyypillinen metsänomistaja oli mies, vähän kouluja käy-

nyt maanviljelijä, joka omisti perinteisen maatilän metsineen. Tänä päivänä tyypillistä metsänomistajaa on vaikeampi määritellä. Metsänomistajien suuren määrän vuoksi he muodostavat lähinnä poikkileikkauksen suomalaisesta keski-ikäen ylittäneestä väestöstä.

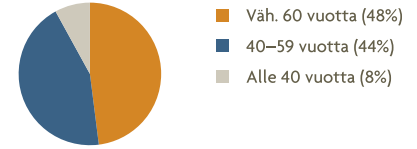
Metsänomistajat ovat selvästi koko väestöä iäkkäämpiä ja heidän keski-ikänsä on nyt 58 vuotta.

Naisten osuus metsänomistajakunnasta kasvoi aina 1990-luvulle saakka, mutta nyt kehityssuunta näyttää taittuneen. Tällä hetkellä joka neljännen tilan metsäasioista vastaa nainen. Naisten osuus metsänomistajista on kuitenkin suurempi, sillä valtaosa perheomistuksessa olevista tiloista on puolisoiden yhteisesti omistamia. Myös perikuntien ja yhtymien jäsenissä on runsaasti naisia.

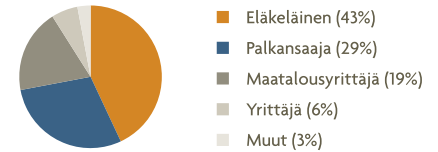
Ikääntymisen seurauksena eläkeläiset ovat lukumäärältään suurin metsänomistajaryhmä, vaikkakin maatalousyrittäjät omistavat suunnilleen yhtä suuren osuuden metsäalasta.

Peruskoulutuksena kaksi kolmasosaa metsänomistajista on suorittanut enintään kansantai kansalaiskoulun ja viidesosa joko keski- tai

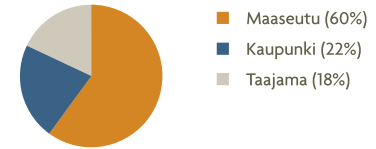
METSÄNOMISTAJIEN IKÄ

METSÄNOMISTAJIEN AMMATTIASEMA

METSÄNOMISTAJIEN ASUINPAIKKA

Metsäsuunnittelija Marko Nisula Metsäkeskus Etelä-Pohjanmaasta esitteli Tarja Malmi-Raikelle, Marjo Matikainen-Kallströmille, Hanna-Leena Hemmingille ja Jukka Uosukaiselle metsäsuunnitelmaa, joka on metsänomistaja Erkki Ollilankin (oik.) metsien käytön suunnittelun apuna.

YLLÄTTÄVIÄ RATKAISUJA

Haapa on hyvä esimerkki siitä, miten tekninen kehitys tuo yllättäviä ratkaisuja puulajien teolliseen käyttöön. Vuosikymmeniä, aivan näihin päiviin saakka, haapaa on pidetty lähinnä rikkakasvina, joka vesomisensa ja levittämiensä sienitautien takia on ollut riesa metsänhoidossa. 1990-luvulla sen käyttö massateollisuudessa ratkaistiin ja siitä on tullut erittäin kysytty puulaji eivätkä Suomen haapavarat riitä tällä hetkellä tyydyttämään haavan kysyntää.

Jorma Vierula, johtaja
Metsäkeskus Etelä-Pohjanmaa

peruskoulun. Noin joka seitsemäs metsänomistaja on ylioppilas. Ammatti- tai akateemisen tutkinnon on hankkinut lähes 60 prosenttia metsänomistajista. Ammattikoulun on käynyt noin 30 prosenttia metsänomistajista. Noin viidesosalla metsänomistajista on opistotasoinen ja lähes joka kymmenennellä akateeminen tutkinto. Nuoret, naiset, palkansaajat ja kaupunkilaiset ovat selvästi koulutetuimpia metsänomistajaryhmiä.

Yleisestä kaupungistumiskehityksestä huolimatta noin 60 prosenttia metsänomistajista asuu yhä maaseudun haja-asutusalueilla. Noin neljä viidesosaa maaseudun metsänomistajista asuu vakinaisesti omalla tilallaan. Tämä johtuu ennen kaikkea siitä, että muuttoliike ei ole kohdistunut metsänomistajiin samassa suhteessa kuin muuhun maalaisväestöön.

Metsänomistajien tavoitteet monipuolistuneet

Metsänomistuksen rakennemuutoksen myötä myös metsänomistajien tavoitteet ovat muuttuneet monipuolisemmiksi. Valtaosalle metsänomistajista puuntuotanto on edelleen keskeinen tavoite, joskin yhä useammalle on tullut muita hyötyjä sen rinnalle. Jo puolet metsänomistajista korostaa metsän tarjoamien taloudellisten hyötyjen ohella myös aineettomia hyötyjä. Viidesosa metsänomistajista pitää virkistyshyötyjä keskeisinä, ja lähes yhtä suuri osa korostaa metsän merkitystä työtilaisuuksien antajana. Metsän antamaa taloudellista turvaa ja säännöllisiä tuloja korostaa runsas kymmenesosa metsänomistajista.

Tutkimusten mukaan 1990-luvun hakkuuja metsänhoitokäyttämisen perusteella ei voida päätellä, että metsänomistajakunnan rakennemuutos vähentäisi puun tarjontaa tai metsien hoitoa. Itse asiassa puuta myytiin 90-luvulla merkittävästi enemmän kuin 80-luvun jälkipuoliskolla.

Metsänhoitotoita tehtiin saman verran, ja enemmänkin kuin 1980-luvulla. Yhä harvem-

pi metsänomistaja kuitenkaan teki niitä itse. Tilanne voi kuitenkin muuttua, kun suurten ikäluokkien omaisuus parin vuosikymmenen päästä joutuu uusjakoon. Tämä muutos vaikuttaa varmasti enemmän metsien käyttöön, ja tarjoaa haasteita metsäalan palvelu- ja neuvontaorganisaatioille.

1990-luvulla metsäneuvontaorganisaatiot tavoittivat henkilökohtaisen neuvonnan keinoin neljä viidesosaa metsänomistajista. Tutkimusten mukaan metsänomistajat pitivätkin henkilökohtaista neuvontaa parhaimpana tapana hankkia tietoa metsänhoidosta ja metsien käsittelystä.

Joukkoneuvontaan, kuten esitelmä- ja retkeilytilaisuuksiin osallistui runsas kolmasosa omistajista. Näiden neuvontamuotojen osalta tilanne on hyvä, eikä se ole muuttunut 1980-luvun jälkipuoliskosta. Erilaisille metsäaiheisille kurseille osallistui sen sijaan vain viidesosa metsänomistajista kun osuus 1980-luvulla oli vielä neljäsosa.

Metsäkoneissa on tekniikkaa melkein yhtä paljon kuin lentokoneissa. Pasi Havimäki esitteli Hanna-Leena Hemmingille hakkuukoneen toimintoja Metsäliiton hakkuutyömaalla.

Metsäenergian rooli ja kasvunäkymät Suomen energiahuollossa

Monimuotoinen metsäenergia

Suomessa puuta käytettiin energiaksi vuonna 2002 vajaa 80 TWh, mikä vastaa noin 20 prosenttia koko energiankulutuksestamme. Energiapuusta vajaa neljännes oli tuontipuuta.

Puun energiakäyttö on jo nyt varsin korkealla tasolla, vaikkakin meillä on edelleen puuta nykyistä enemmän käytettävissä energiaksi. Lisäresursseja tulee laajemmista ensiharvennuksista, jotka ovat tarpeen hyvän metsänhoidon tason säilyttämiseksi. Lisäksi hakkuiden yhteydessä voidaan kannot ja oksat käyttää nykyistä tarkemmin.

Energiapuun vuosittainen käyttötavoite on 90 TWh vuoteen 2010 mennessä. Tarkastelen tavoitteen toteuttamista sektoreittain ja toisaalta puuvarojen kannalta.

KIINTEISTÖKOHTAINEN LÄMMITYS. Kiinteistökohtaisessa lämmityksessä puun käyttö on perinteistä. Puun kilpailukyky, laatu, saatavuus ja palvelu, eli puupolttoaine tuotteena, on menestynyt kuitenkin huonosti viime vuosikymmenet. Kun kotona ei olla kuin yöt, on luonnollista, että sähkölämmitys, jopa öljykin, ovat olleet selvästi suosituimpia lämmitystapoja uusissa rakennuksissa. Puun käyttö on tällä sektorilla kasvanut noin prosentin vuodessa ja sen osuus uusissa rakennuksissa on 7–8 %.

Pellettilämmitys on muuttamassa tilannetta, sillä markkinatutkimuksen mukaan jopa 20 % rakentajista haluaisi pellettilämmityksen, vaikka sen kehittäminen on Suomessa uutta. Pellettilämmitys tuo automatiikan ja kohtuullisen helppouden puulämmittäjille. Pellettilämmitys

lisääntynee tällä vuosikymmenellä 20–30 % vuosittain 200 000 tonniin. Tällöinkin sen osuus kiinteistökohtaisesta markkinasta jää muutamaa prosenttiin.

Toisaalta perinteinen puun käyttö toisena lämmönlähteenä taloissa ja leivinuuneissa on lisääntynyt koko ajan. Lämmityksen varmistamiseksi ja elämisen tason vuoksi ovat sydänmuurit ja takat jatkuvasti lisänneet suosiotaan. Puun vuotuinen käyttö kiinteistökohtaisessa lämmityksessä lisääntyy 15 TWh:iin eli 7,5 milj. m³:iin.

KAUKOLÄMPÖ. Puolet uudisrakennuksien lämmityksestä perustuu kaukolämpöön. Puun käyttö kaukolämmön tuotannossa on kasvanut ja on nyt 5 TWh vuodessa, mutta laitosten käyttökapasiteetti olisi vielä paljon suurempikin.

Puu on ottanut markkinoita vanhoissa laitoksissa turpeelta 1,5 TWh vuodessa. Uusinvestoinneissa puulla on korvattu öljyä, kaasua ja hiiltä. Tämä muutos on kasvattanut puun käyttöä niin ikään 1,5 TWh vuodessa.

Puun saatavuus on kaukolämmön tuotannossa ollut parin viimeisen vuoden ajan ongelmanna. Turve on varmistanut polttoaineen saatavuuden huonoissa keliolosuhteissa ja laitosten kilpailukyvyyn tuontipolttoaineisiin verrattuna. Jatkossakin puu ottaa edelleen turpeelta, ehkä hiileltäkin, markkinoita ja uusia laitoksia rakennetaan. Puun käyttö lisääntyy kaksinkertaiseksi eli 10 TWh:iin (5 milj. m³).

Puuvirtojen suunnittelu ja hallinta sekä metsäenergia-asiat kirvoittivat vilkkaan keskustelun auringonpaisteisella maasto-kohteella.

Myös kuitupuuta ohjautuu tälle sektorille ja tuontipuun osuus kasvaa ainakin lyhyellä tähtämellä. Puun saatavuus on jatkossakin sektorin ongelma, koska puuvirrat ovat puunhankintaorganisaatioiden hallussa. Näistä riippumattomien energiapuun hankintaan erikoistuneiden toimijoiden toimintamahdollisuudet ovat rajalliset.

SÄHKÖ. Puusähkö, biosähkö tai ekosähkö on kulluttajamarkkinoilla saavuttanut 1–2 % markkinaosuuden. Pientä osuutta selittää se tosiasia, että harvalla tulee vaihdettua sähköntoimittajaa.

Suurempi merkitys tällaisen sähkön käytön lisääntymiselle on poliittisilla kannustimilla, kuten Hollannin tuottaja- ja kuluttajatuilla. Pari vuotta sitten lähes kaikki ns. vihreä sähkö ohjautui meiltä Hollantiin. Vaikka silloin suurimmat voittajat olivatkin kantaverkkoyhtiöt ja välittäjät, lisäsi sähkökauppa puun käyttöä sähköntuotannossa. Poliittinen ohjaus toimi nopeammin kuin markkinamekanismit.

Hajautetun pientuotannon asemaa on tärkeää parantaa. Tällöin sähkön huoltovar-

KUUSIKOSSA KOMMENTOITUA

Päästöoikeuden hinnan muodostuessa tasolle 20 euroa, sellutehtaalle matkalla oleva rekka laittaa vilkun päälle lämpölaitoksen kohdalla.

muus ja tuotannon monipuolisuus parantavat markkinoiden toimivuutta. Jatkossa puun käyttö lisääntyy pienimuotoisessa sähkön tuotannossa esimerkiksi sahojen yhteydessä. Markkinaosuusmielessä vaikutukset ovat paikallisia.

TEOLLISUUS. Teollisuus on ratkaisevassa asemassa puun energiakäyttöä ajatellen. Mustaliipeä edustaa puolta energiapuun käytöstä. Purut, kuoret ja kutterit sekä hakkuiden sivutuotteet, kannot ja oksat, ovat jatkossakin metsäteollisuuden energiantuotannon pääpolttoaineet. Turve soveltuu hyvin tasaavana polttoaineena puun oheen. Viime vuosien energiantuotan-

toinvestoinnit ovat olleet juuri puuta ja turvetta suosivia.

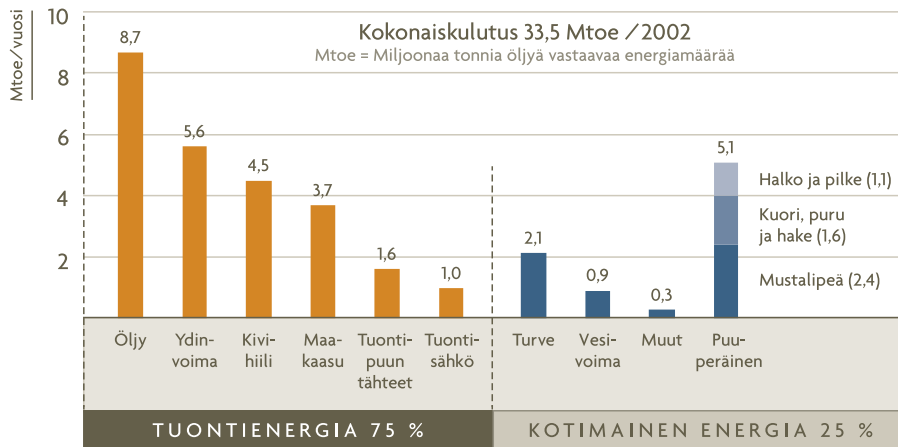
Metsäteollisuuden sivutuotteiden lisäksi energiapuukorjuu on kohtuullisin lisäkuksannuksin pystytty integroimaan myös ainespuun hankintaan. Puun käyttö energiaksi lisääntyy olemassa olevissa ja suunnitelluissa hankkeissa. Lisäys tällä vuosikymmenellä on 3–4 TWh vuodessa eli 2 milj. m³. Noin puolet tästä on turvetta korvaavaa ja puolet uutta kapasiteettia.

Energiapuupotentiaalit ja energiapuun tulevaisuus

Teollisuuden puunkorjuun yhteydessä tuleva energiapuun edustaa 80 % hankitusta energiapuusta. Siihen on edelleen integroitavissa päätehakuiden hakkuutähteet ja kannot. Erillisesti hankittavia ovat olleet perinteinen polttopuu ja nuoren metsän kunnostuksen yhteydessä kerätävä energiapuun.

Puuteknologiaohjelman yhteydessä kerättyjen kokemusten perusteella metsistämme on kerättävissä teknisesti polttoaineita 20–30 TWh

SUOMEN ENERGIÄLÄHTEET 2002

Lähde: Puuenergian teknologiaohjelma

Energiapuun käytön lisäys on perusteltua seuraavista syistä:

- metsänhoidon paraneminen (ensiharvennukset)
- maaseudun työllisyyden hoito
- ympäristötilan parantaminen ja
- energiapolitiittiset tarpeet (monipuolisuus, huoltovarmuus).

Vastaavasti kitka- ja uhkatekijöitä energiapuun käytössä ovat mm:

- tuotantokustannukset
- metsien ravinnehävikit
- kantorahaodotukset
- tuontipuun suuri määrä
- hajautetun sähköntuotannon siirtotariffit
- päätösten lyhytjänteisyys ja
- työvoiman saatavuus.

vuodessa. Harvennushakkuista olisi näiden arvioiden mukaan saatavissa vuosittain 10 TWh, päätehakkuiden hakkuutähteistä 15 ja kannoista 5 TWh. Tavoite 10 TWh:n vuosittaisesta lisäyksestä vuoteen 2010 näyttää siis mahdolliselta. Metsähakkeen tuotannon työllisyysvaikutuksen on arvioitu tuolloin olevan vajaat 2 300 henkilötyövuotta.

Viimeaikaiset EU:n ja Suomen poliittiset päätökset ovat tukeneet energiapuun käytön laajentamista. Tavoitteet tuntuvat jopa epärealistisen korkeilta. Kun metsien hiilinielu otettiin huomioon energiapuun päästötaseissa, muttei esimerkiksi turpeen taseissa, sai puuenergia edun, joka on mahdollistanut sen kilpailukyvyne oleellisen paranemisen suhteessa muihin polttoaineisiin.

Hiilidioksidin päästökauppa perustuu vastaavaan laskentaan. Päästökaupassa muiden polttoaineiden käyttäjät maksavat niille, jotka pystyvät lisäämään puun käyttöä. Aikaisemmin tuki tuli valtion varoista. Valtio voinee tässä tilanteessa jopa vähentää puun vero- ja muita tukia.

Päästökauppa on niin voimakas vaikuttaja, että energiapuuksi on ohjautumassa merkittävästi aikaisemmin teollisuuden raaka-aineena käytettyä puuta. Sen sijaan ei-päästökaupasektorilla puu tarvitsee edelleen tukemista, koska hankintakustannukset ovat korkeat verrattuna vaihtoehtoihin polttoaineisiin.

Energiapuun lisääminen 90 TWh:iin vuodessa tällä vuosikymmenellä on mahdollista. Kuitenkin samalla on huolehdittava raaka-aineen saatavuudesta metsäteollisuudelle ja turpeen asemasta turvaavana polttoaineena niin, että uudet investoinnit paikallisten polttoaineiden käyttöön ovat mahdollisia. Näin toimien lisäämme kotimaisen teollisuuden tuotantoa kannat-

Paula Horne, varttunut tutkija
Metsäntutkimuslaitos

Uudet tuulet suojelupolitiikassa

Perinteisesti luonnonsuojelu on Suomessa toteutettu kansallisilla suojelualueohjelmilla, joihin on lunastettu maita myös yksityisiltä. Suojelutavoitteiden toteuttaminen on koskettanut yksityismetsiä myös talousmetsien hoitoa koskevilla lakien ja säädösten muodossa. Pelkätään suojeluohjelmiin ja säädöksiin tukeutuva politiikka voi kuitenkin olla kansantaloudellisesti ja ekologisesti tehotonta ja lähtökohtaisesti ylhäältä päin tulevana ohjauksena tuoda mukanaan ei-toivottuja sosiaalisia ja yksityistaloudellisia vaikutuksia.

Metsätaloutta ja metsien hoitoa ohjaava politiikka sekä luonnonsuojelullisia tavoitteita edistävä politiikka ovat lähentyneet toisiinsa viime vuosina. Metsien käytön ekologista, taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista kestävyttä ja näiden tavoitteiden yhteensovittamista edellytetään niin kansallisessa metsäohjelmassa, metsälaissa kuin Kansallisen metsäohjelman alaisessa ns. METSO-toimintaohjelmassa Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lapin läänin lounaisosan metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi. Myös kansainvälisesti on nähtävissä suuntaus erilaiset näkökohdat huomioidaan ottavien, kannustavien ohjauskeinojen käyttämiseksi.

METSOssa laaja kirjo suojelun keinoja

Suomen METSO-ohjelma on kansainvälisesti laajimpia suojeluohjelmakokonaisuuksia, ja sen 17 erilaista toimenpidettä kattavat suojelun

näkökohtia biologista kriteereistä aina suojelualueiden laajentamiseen ja laadun parantamiseen tähtääviin toimiin sekä tiedollisiin ja rahoituksellisiin edellytyksiin. METSO-ohjelman yhteiskunnallisena tavoitteena on lisätä monimuotoisuuden suojelun hyväksyttävyyttä metsänomistajien parissa ja vähentää konflikteja metsäsektorilla.

Ohjelman toimeenpanosta vastaavat yhdessä Maa- ja metsätalousministeriö sekä Ympäristöministeriö. Muut luonnonsuojelu- ja metsäsektorin toimijat, ml. kansalaisjärjestöt, ovat olleet mukana valmistelemissa toimintaohjelmaa ja seuraavat tiiviisti sen toteutumista.

Metsähallitus on jo alkanut toteuttaa hallitsemillaan mailla luonnonsuojelualueiden ennallistamistöitä ja luonnonarvojen kartoitusta talousmetsissä. Yksityismetsänomistajat omistavat kuitenkin eteläisen Suomen metsistä noin kolme neljäsosaa, joten he ovat avainasemassa luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa.

METSO-ohjelmassa korostuvat pilottihankkeina kokeiltavat ohjauskeinot, jotka perustuvat metsänomistajan aloitteellisuuteen ja täyden korvauksen periaatteeseen. Luonnonarvokauppa ja tarjouskilpailu antavat metsänomistajille mahdollisuuden ottaa yhteyttä metsä- tai ympäristöviranomaisiin ja ehdottaa maataan suojelukohteiksi. Viranomaiset tarkastavat kohteen luontoarvot laadittujen luonnonsuojelubiologistenkriteereiden mukaan. Suojelu voi olla määräaikaista tai pysyvää. Sopimuksessa

määritellään käyttörajoitukset tai toimenpidevaatimukset, palkkio sekä irtisanomis- ym. ehdot. Luonnonarvokauppa aloitettiin Satakunnassa vuonna 2003 ja tarjouskilpailu käynnistettiin tänä vuonna itäisellä Uudellamaalla, Pohjois-Savossa ja lounaisessa Lapissa.

Yhteistoimintaverkostoissa käytetään edellä mainittuja toteutuskeinoja pyrkien alueellisesti laajempiin kokonaisuuksiin ja samalla kehittämään yhteistoimintaa metsäsektorin toimijoiden välillä. Neljä kokeiluhanketta on käynnistetty: Hämeen-Uudenmaan metsäkeskuksen Hämeen Metso, Pohjois-Karjalan metsäkeskuksen Keski-Karjalan lehtoverkosto, Länsi-Uudenmaan metsänhoitoyhdistyksen Lohjan Seudun MetsäVasu ja Pohjois-Pohjanmaan metsäkeskuksen Merestä metsäksi -hanke.

Luonnonhoitoalueilla metsien hoidossa painotetaan luontoarvoja, mutta myös metsätaloustoimenpiteet ovat sallittuja tehtävän luonnonhoitosuunnitelman mukaisesti. Luonnonhoitoalueiden perustamista koskeva selvitys on lausuntokierroksella.

METSOssa on kokeiltavana toimintatapa ja -hankkeita, joiden toimivuudesta ja vaikutuksista ei ole aikaisempaa kokemusta. Vastaavat ministeriöt ovatkin antaneet ohjelman toimenpiteiden ekologisten, taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten seurannan ja arvioinnin Metsäntutkimuslaitokselle ja Suomen ympäristökeskukselle tehtäväksi.

Kokonaisarvion METSON ekologista, taloudellista ja sosiaalisista vaikutuksista on määrä olla valmis vuoden 2006 lopulla käytettäväksi apuna Kansallisen Metsäohjelman seurantaraportissa ja jo vuonna 2007 tehtävässä päätöksenteossa metsien suojelua koskien.

Kansalaisten ja metsänomistajien suhtautuminen

Metsäntutkimuslaitoksessa tehdyn tutkimuksen mukaan sekä kansalaiset että metsänomistajat suhtautuvat erittäin myönteisesti met-

Erkki Ollilan vapaaehtoisesti suojelema metsä tarjosi hyvän ympäristön metsien monimuotoisuudesta ja suojelusta sekä vesiensuojelusta keskustelemiseen.

Antti Marttinen ja Aulis Ranta-Muotio

sänomistajien aloitteellisuutta korostaviin, kannustaviin suojelukeinoihin. Kansalaisista kolme neljäsosaa on lisäsuojelun kannalla eteläisen Suomen metsissä. Yhtä suuri osuus kuitenkin kannattaa vähintäänkin täyden korvauksen maksua metsänomistajalle koituvista menetyksistä ja kustannuksista.

Sekä kansalaiset että metsänomistajat pitävät metsänomistajien aloitteellisuutta korostavaa, kannustaviin keinoihin perustuvaa suojelua kannatettavampana kuin perinteisempää, pääosin maanhankintaan perustuvaa suojelua.

Vaikkakin metsänomistajista suurin osa pitää nykyistä suojelun tasoa riittävänä, heistä kolmasosa on suojellut omissa metsissään joitain kohteita ilman sopimusta ja korvausta. Reilu puolet vastaajista pitää periaatteessa hy-

väksyttävänä suojelullisesti arvokkaiden, yksittäisten pienialaisten metsäkohteiden käsittelemättä jättämistä tai ylläpitämistä tilan talousmetsissä korvausta vastaan sitovan sopimuksen perusteella. Vajaa kaksi kolmasosaa hyväksyisi periaatteessa suojelullisesti arvokkaiden tilan osien määräaikaisen rauhoituksen korvausta vastaan sopimuksella, jonka rauettua käyttöoikeus palautuu omistajalle.

Kysyttäessä mitkä tekijät ovat tärkeitä metsänomistajalle suojeluratkaisun hyväksymisen kannalta, 92 prosenttia vastaajista piti metsänomistajan omistusoikeutta ja päätösvaltaa tärkeänä. Myös korvauksen määrä, sen määrittämisprosessi, korvaustapa ja sopimuksen sitovuus oli selvän valtaosan mielestä tärkeää. Myös muut kysytyt, sopimukseen liittyvät ehdot olivat vähintäänkin puolen vastaajista

mielestä tärkeitä tekijöitä. Sen sijaan suojelun tavoitteiden toteutumista ja sen työllisyysvaihtokutsia piti selvästi harvempi metsänomistaja tärkeänä.

Näistä eri suojelutoimiin liittyvistä tekijöistä kysyttiin myös niiden eri toteutusvaihtoehtojen hyväksyttävyyttä. Suhteessa omistusoikeuteen ja päätösvaltaan suurimman hyväksynnän sai vaihtoehto, jossa oma päätösvalta säilyy ja metsää hoidetaan luonnonhoitosuunnitelman mukaisesti. 40 prosenttia vastaajista oli valmiita hyväksymään sen mielellään. Vaihtoehdon, jossa maapohjan omistus säilyy ja alueella toteutetaan sopimukseen perustuva suojelua, hyväksyi mielellään noin viidesosa. Alueen lu-

”Valtion metsiin kohdistuvat odotukset ovat monitahoisia, jopa keskenään ristiriitaisia. Siksi Metsähallitus kerää ja analysoi laajasti asiakas- ja sidosryhmäpalautetta toimintansa kehittämiseksi”, kertoo Metsähallituksen aluejohtaja Kirsi-Marja Korhonen.

nastuksen valtiolle pysyvästi hyväksyi kymmenisen prosenttia vastaajista.

Korvauksen määrittämisessä eniten kannatusta sai vaihtoehto, jossa metsänomistaja tekee tarjouksen ympäristökeskukselle. Metsäkeskuksen arvion metsäpalstan arvosta puuntuotannon ja tonttimaan perusteella hyväksyi mielellään noin neljäsosa ja ympäristökeskuksen tarjouksen luonnonsuojelullisen arvon perusteella joka kymmenes. Metsänomistajat pitivät parhaimpana vaihtoehtona sitä, että metsänomistaja on itse aloitteellinen suojelutoimissa, vaihtoehdon hyväksyi mielellään lähes puolet vastaajista. Muut vaihtoehdot lähiseudun metsänomistajien yhteistyöstä ympäristö- ja metsäkeskusten tai kunnan aloitteellisuuteen saivat alle 13 prosentin kannatuksen.

Eri sopimustekijät ovat siis metsänomistajille tärkeitä, ja vaikuttavat sopimuksen hyväksyttävyyteen. Jatkoanalyysissa tarkasteltiin erilaisten sopimusratkaisun hyväksyttävyyttä,

ja eri tekijöiden keskinäisiä vaihtosuhteita. Suhteutettaessa muut sopimustekijät korvausvaatimukseen, voidaan tarkastella sopimusehtojen vaikutusta metsänomistajan potentiaalisesti vaatimaan korvaukseen.

Tulosten mukaan vapaaehtoisuuteen perustuvilla suojelukeinoilla näyttäisi olevan laajaa kannatusta metsänomistajien keskuudessa. Joustavalla sopimusneuvottelulla näyttäisi myös olevan sijansa.

Metsänomistajien aloitteellisuuteen perustuvilla keinoilla voidaan saada sopimusneuvotteluihin mukaan metsänomistajia, jotka ovat halukkaita keskimääräistä pienemmällä korvauksella suojelemaan luonnonarvoja, jolloin suojelu olisi myös valtiontaloudellisesti tehokkaampaa. Toisaalta taas myönteisen asenneilmapiirin kehittyminen voi lisätä luonnonarvojen huomioon ottavien metsänhoitotapojen käyttöönottoa talousmetsien hoidossa yleensä.

PUHEESTA POIMITTUA

AKTIIVISTA VESIENSUOJELUPOLITIikkaa

Kolmenkymmenen viime vuoden aikana on saavutettu merkittävä jätevesien aiheuttaman kuormituksen vähentyminen esimerkiksi tehokkaiden jätevesipuhdistamojen ansiosta. Vesistöt ovat kuitenkin edelleen paikoin rehevöityneitä ja niiden tila on yhä huonontumassa. Maa- ja metsätalouden sekä hajasuutuksen aiheuttama hajakuormitus ja mm. liikenneperäinen typpikuormitus ovat merkittävimpiä vesistöjen rehevöittäjiä.

Vesipolitiikan puitedirektiivi on tuonut kokonaan uuden lähestymistavan vesiensuojelukysymyksiin. Se edellyttää pysäyttämään vesien tilan heikkemisen ja kääntämään kehityskulku päinvastaiseksi vuoteen 2015 mennessä. Kuormituslähteiden en-

nakkovalvonnan ohella on ryhdyttävä erilaisiin vesien hyvää tilaa edistäviin toimenpiteisiin.

Metsätalouden hajakuormituksen aiheuttamia vaikutuksia vesistöihin voidaan rajoittaa ravinteiden, kiintoaineksen ja torjunta-aineiden huuhtoutumisen osalta lähinnä olemassa olevien keinojen, kuten tarkennetun lannoituksen ja torjunta-aineiden käytön, suojakaistojen ja maanmuokausmenetelmien avulla. Metsätalouden vesiensuojelua voitaisiin parantaa myös metsätalouden rahoituspäätöksillä.

Lotta Ruokanen, pääsihteeri
Luonto-Liitto

Metsäalan muutostekijät ja tulevaisuuskuvat

Muutosvoimista tulevaisuuskuviin

Tulevaisuustyöpajan aluksi Metsäakatemi-
an osanottajat kirjasiivat omia arvioita siitä,
mitkä toimintaympäristön muutokset mah-
dollisesti vaikuttavat metsistä saatavaan hy-
vinvointiin Suomessa tulevaisuudessa. Semi-
naaripäivän lopuksi arviot koottiin seuraavan
sivun laatikossa esitetyn, kuuden ennalta vali-
tun otsikon alle.

Äänestettäessä eri muutoslähteiden merki-
tyksestä osanottajat pitivät globaalitaloudessa
ja markkinoilla tapahtuvia muutoksia ratkaise-
vimpina, mutta myös ihmisten arvoissa, käyt-
tämisyksessä ja kulutustottumuksissa tapahtu-
via muutoksia pidettiin merkittävinä.

Maastojaksolla osallistujat kirjasiivat tunnisi-
tettujen muutosvoimien valossa omia arvioita
siitä, millainen tulevaisuuskuva metsätaloudel-
la, puutuoteteollisuudella, paperiteollisuudel-
la ja sitä tukevalla metsäklusteriteollisuudella,
puuenergian käytöllä ja muilla metsään pe-
rustuvilla elinkeinoilla sekä metsäympäristöl-
lä Suomessa on vuonna 2020.

Vastausten perusteella laadittiin alla kuva-
tut kuusi tulevaisuuskuva eli skenaariota. Ne
kuvaavat kuutta mahdollista ja toisistaan eri-
laista tulevaisuutta.

Kursсилаisten mielestä mielenkiintoisimpia
tulevaisuuskuvauskuvaus käytettiin kurssin loppu-
keskustelun pohjana arvioitaessa kansallisen
metsäpolitiikan kehittämistarpeita.

Metsänomistuksen uudet tuulet

SKENAARIO: Metsänomistajien arvot ovat
muuttuneet. Suurelle joukolle kaupunkimet-
sänomistajia taloudelliset tuottoarvot ovat vä-
hemmän tärkeitä kuin virkistys- ja ympäristö-
arvot. Toisaalta on syntynyt yksityisten suur-
metsänomistajien ryhmiä (osuuskuntia, osake-
yhtiöitä), jotka ostavat pieniä tiloja ja yhdistävät
ne suuremmiksi kokonaisuuskuiksi.

Eläkeläisten metsänomistus on kasvanut.
Varsinkaan varakkaat eläkeläiset eivät myy
aktiivisesti puuta. Vaikka puuta on metsissä
enemmän kuin koskaan, on sitä entistä vaike-
ampi saada sieltä ulos.

Metsäalan neuvontaorganisaatiot ovat jou-
tuneet karsimaan päällekkäisiä toimintojaan ja
miettimään uusia toimintamalleja metsänomis-
tajien aktivoimiseksi. Kentällä on runsaasti uu-
sia yksityisiä metsäpalveluyrityksiä.

Metsänomistuksen rakennemuutos on
noussut kotimaisen metsäteollisuuden kehi-
tyksen esteeksi. Erityisesti sahateollisuus kär-
sii raaka-ainepulasta.

Metsien hoidon ja käytön mallit ovat uu-
distuneet ja monipuolistuneet.

KESKUSTELU: Metsätalouden eriytyminen
maataloudesta jatkuu. Ennen metsän etu oli
toissijainen maatalouden ollessa tilan tärkein
tuotantosuunta. Nyt metsänomistajina on

yhä enemmän myös itse metsänsä ostaneita
ihmisiä. Jotkut hankkivat talousmetsää ja
hyödyntävät sitä, toiset arvostavat monikäyt-
töä. Käyttötarkoituksesta riippumatta met-
sänomistuksen tavoitteissa metsällä on yhä
useammin itseisarvo. Kokonaisuutena tällä
voi olla myönteinen vaikutus metsien arvos-
tukseen ja käyttöön.

Metsän periytymismekanismi vaikuttavat
metsänomistusrakenteeseen. Perintöjen rahoit-
taminen 30 vuoden välein saattaa estää metsi-
en järkeviä omistusmuotoja. Myös perikuntien
säilyminen pitkään jakamattomana vaikuttavat
metsien käyttöön.

Pienistä puroista suuri virta

SKENAARIO: Matkailun merkitys on kasva-
nut. Metsän mystiikkatarut, möröt ja muut
uskomukset ovat luoneet uusia elämäntuottei-
ta tavanomaisten luontomatkailutuotteiden ja-
lostuksina. Pieniä yrityksiä verkostoimalla on
onnistuttu menestymään keskieuropalaisil-
la markkinoilla. Metsästys- ja kalastusmatkailu
on kasvanut harvaan asutuilla Itä- ja Pohjois-
Suomen alueilla.

Luonnontuotteet, kuten marjat ja sienet,
on tuotteistettu henkimään pohjoista eksoitiik-
kaa. Pariisilainen keittiö tuntee puolukan lisäksi
mahlan ja suomalaiset yrtit. Terveysvaikutteiset
elintarvikkeet ovat menestyneet.

Puun pienimuotoinen nikkarituotanto on kehittynyt ja kuluttajat ovat valmiit maksamaan laadusta ja yksilöllisyydestä.

Metsänomistajien – kuten kansalaisten yleensäkin – taloudelliset arvot ovat antaneet tilaa luontoarvoille. Metsiä hoidetaan yksilöllisesti ja metsänomistajien tavoitteiden mukaisesti.

Kotimaisen raaka-aineen saanti teollisuudelle on merkittävästi heikentynyt. Hakkuut ovat 25 % pienemmät kuin 2000.

KESKUSTELU: Metsien puumäärä kasvaa, mutta ongelmana on puun saanti markkinoille. Saako metsiä hakata ja suostutaanko siihen?

Suomessa on kansainvälisesti erittäin korkea metsien hyödyntämistäaste. Teknis-taloudellisen kannattavuuden parantaminen on jo nyt vaikeaa ja käytännössä kaikki taloudellisesti kannattava puu hyödynnetään. Mikäli puuntuonti Baltiasta ja Venäjältä hiipuu ja energia-puu vaatii osansa, mistä kotimaista puuta saadaan jatkossa?

Metsien pitäminen talouskäytössä ja puun pitäminen liikkeessä ovat oleellisia poliittisia päätöksiä. Metsänhoidon tasoa olisi nostettava puun riittävyyden varmistamiseksi.

Puun markkinoille tuloa voidaan edistää mm. vaikuttamalla metsänomistumuotoihin. Puun liikkeelle saamiseksi jonkun on myös oltava lähellä puunmyyjää. Vaikka kilpailu metsänomistajille neuvontaa ja palveluja tarjoavissa organisaatioissa on tarpeen, perinteisten organisaatioiden vahvuuksia ja kehittämismahdollisuuksia ei tule unohtaa.

Metsänomistajilla pitää tulevaisuudessaakin olla oikeus vapaaseen resurssiensa myyntiin. Päätöksentekonsa pohjaksi metsänomistaja tarvitsee tukea ja tietoa. Jos perinteinen talousmetsäoptio tuottaa metsänomistajalle yhä vähemmän, monipalveluoptio voi muodostua yhä tärkeämmäksi; metsänomistaja voi saada omaisuudelleen tuottoa paitsi perinteisestä puunmyynnistä, myös energiapuusta, suoje-lusopimuksista, hiiliarvon myynnistä, matkailusta, luonnontuotteista, yms.

Myös riistatalousyrittäjyydelle voi syntyä uusia mahdollisuuksia, kun metsästystä harrastavat suuret ikäpolvet ikääntyvät, eivätkä tulevaisuuden kaupunkilaismetsänomistajkaan pystyne huolehtimaan hirvikantojen välttämättömästä säätelystä.

Metsäympäristö voi hyvin

SKENAARIO: Suojelualueiden määrä on kasvanut merkittävästi ja uusia suojelumenetelmiä (METSO) sovelletaan yleisesti. Kokonaisuudessaan metsäympäristön tila on parantunut ja lisääntyneet suojelualueet ovat parantaneet metsien virkistyskäyttömahdollisuuksia.

Metsien merkitys aineettomalle hyvinvoinnille on korostunut. Keräily, virkistyskäyttö ja matkailu ovat avanneet uusia palveluja maaseudulle. Syrjäseudut ovat kuitenkin edelleen autoituneet ja mm. metsäalan töihin ei ole ai-na saatavissa kotimaista työvoimaa.

Metsien käyttö hiilinieluna on konkreettisesti sovitun.

GLOBAALITALOUS JA ARVOT MUUTOSVETUREINA

Globaalitalous ja markkinat. Metsäteollisuuden investoinnit ja kehityksen painopiste siirtyvät lämpimiin maihin. Suomen markkinaosuus pienenee ja maamme houkuttelevuus teollisuudelle heikkenee. Vahvuutemme muihin metsäteollisuusmaihin nähdn kapenevat. Ympäristöargumenttien hallitseminen on tärkeää, joskin suomalaisille se on edelleen vaikeaa.

Ihminen. Metsänomistus pirstoutuu ja kaupunkilaismetsänomistus yleistyy. Metsistä etäännyttäessä metsien käytön hyväksyttävyyden alenee. Taloudellisten arvojen heikentyessä virkistys-, suoje-lu- ja maisema-arvot korostuvat. Samalla mm. puun myyntitulojen merkitys vähenee ja metsäalan ammattien arvostus heikkenee. Vastuullinen kuluttaminen yleistyy ja kuluttajat vaativat

yrityksiltä yhä enemmän sertifioituja tuotteita ja yhteiskuntavastuuta.

Valta ja politiikka. Muilta politiikan lohkoilta tuleva EU:n ohjaus luo arvaamattomuutta metsäalan toimintaympäristöön. Samaan aikaan yleinen mielipide-ilmasto ja ihmisten asenteet ohjaavat yhä enemmän poliittista päätöksentekoa. Lukuasiat toimijat ja etenkin kansalaisjärjestöt pyrkivät aktiivisesti vaikuttamaan niihin.

Osaaminen ja teknologia. Vaikka muualla maailmassa metsään perustuvassa osaamisklusterissa on tapahtunut alan kannalta haitallisia muutoksia, Suomessa on edelleen vahvaa klusteriosaamista, jota tulee jatkuvasti yllä-

pitää ja uudistaa. Tulevaisuudessa panostaminen osaamiseen näkyy etenkin pyrkimyksessä valmistaa puusta yhä kalliimpia ja monipuolisempia tuotteita.

Yhteiskunnan rakenne ja toiminta. Yksityismetsänomistuksen rakennemuutoksen taustatekijät muuttuvat elinkeinorakenteen yksipuolistuessa ja muuttoliikkeen tyhjentyessä Itä- ja Pohjois-Suomea. Samalla väestö ikääntyy.

Fyysiset resurssit. Raaka-aineen ja erityisesti tukeen saatavuus heikkenee tulevaisuudessa. Metsien suoje-lu vähentää puun tarjontaa ja samalla halu investoida metsiin heikkenee.

Puuenergiabuumi

SKENAARIO: Puun käyttö energian- ja sähkön-tuotannossa on lisääntynyt merkittävästi ja poliittisissa ohjelmissa asetetut tavoitteet on jopa ylitetty. Kotitalouksien käyttämä puuenergia on kasvanut vahvasti. Puun polttoainekäyttö liikenteessä on kokeiluasteella.

Sanomalehtipaperin ja massan tuotanto on supistunut raaka-aineen saannin vaikeuksien ja maamme tuotantolaitosten heikentyneen kilpailukyvyn takia. Vaikka pinnoitettujen erikoispaperien ja paperipohjaisten pakkausmateriaalien tuotanto on kasvanut, on tuotannon arvo ja puun käyttö kokonaisuudessaan alenut. Osa (20 %) kuitupuusta käytetään energiantuotannossa.

Yksityismetsätalouden organisaatiot ovat suunnanneet toimintaansa energiapuun tuotantoon ja neuvontaan.

KEKUSTELU: Raaka-aineen ja vaihtoehtoisten lopputuotteiden hinnat vaikuttavat siihen, minkälaiseen tuotantoon raaka-aine ohjautuu. Jos nykyinen hintakehitys jatkuu, taloja saattaa tulevaisuudessa kannattaa lämmittää pikemminkin paperikoivua polttamalla kuin sähköllä.

Metsät kasvavat enemmän kuin koskaan ennen, mikä luo potentiaalia puuenergian lisäkäytölle. Ennen kaikkea tarvitaan kuitenkin puun tarkempaa, ei vaihtoehtoista hyödyntämistä. Puun fraktiointi on vielä kehittämätöntä Suomessakin.

Puun energiakäytön lisääntymistä hidastavat mm. puun saatavuuden uhkakuvat sekä vahvasti keskitetty sähkö- ja lämmöntuotantojärjestelmä, joka soveltuu huonosti puuenergian käyttöön. Ydinvoimapäätöksen myötä tehdyt puuenergiakupaukset ovat edelleen toteuttamatta. Lisäksi poliittisilla päätöksillä voi olla niin rajuja vaikutuksia eri energialähteiden hintaan, että raaka-aineen käyttö estyy.

EU:n lainsäädännön kehitys johtanee kokonaisuudessaan puun energiakäytön lisääntymiseen, edellyttäen että pystytään kehittämään toimivia paikallisen lämmöntuotannon malleja. Tarvitaan keskikokoisia tai pieniä lämpölaitoksia sekä toimivia bioenergian keruujärjestelmiä. On myös muistettava katsoa bioenergiaa kokonaisuutena, joka muodostuu muustakin kuin puusta.

Rakennetaan puusta

SKENAARIO: Puun käytön edistämiskampanjat ovat tehonneet ja puun käyttö rakennusmateriaalina ympäri Eurooppaa on merkittävästi lisääntynyt. Suomalainen puutuoteteollisuus on perustanut yksiköitä Keski-Eurooppaan, lähelle kuluttajia.

Tuotannon arvonlisä Suomessa on kasvanut ja työllisyys parantunut. Mekaanisen teollisuuden ja pienyritysten painoarvo metsäteollisuuden arvonlisässä on noussut, samalla kun massa- ja paperituotteiden painoarvo on pienentynyt.

Huolimatta puutuoteteollisuuden menestymisestä yleensä Euroopassa, ovat sahausvolyymit Suomessa kuitenkin pienentyneet yli 30 % vuodesta 2002. Syynä tähän on alan kiristynyt kilpailu ja erityisesti Venäläisen sahatavaran kasvava merkitys markkinoilla. Suomessa on panostettu rakennusjärjestelmien tuottamiseen ja kehittämiseen.

Paperiteollisuus menestyy

SKENAARIO: Suomi on säilyttänyt teknologisen johtoaseman metsäteollisuudessa, mikä tukee alan investointeja Suomeen. Täällä valmistetaan parhaimmat paperilaadut ja meiltä valmistuu alan parhaat osaajat. Markkinoilla on uusia tuoteinnovaatioita, kuten paperipohjaisia pakkausmateriaaleja, jotka osaavat tarkkailla sisällön muutoksia (elintarvikkeet yms.).

Paperikemian ja konepajateollisuuden merkitys on huomattava.

Puun kysyntä on säilynyt korkeana, mikä aiheuttaa ajoittain paineita kotimaisen puun markkinoille tulon jouduttamiseksi. Kiertoaikoja on lyhennetty keskimäärin 10 vuodella. Uudet metsäpalvelu- ja neuvontaorganisaatiot toimivat metsänomistajien aktivoimisessa puun myyntiin. Puun tuonti Suomeen on kasvanut ja altistaa teollisuuden markkinahäiriöille.

Metsien virkistys- ja muut käyttömuodot ovat kehittyneet hitaasti. Tutkimus, kehitys ja julkiset tuet kohdentuvat puun tuotantoon ja teollisen tuotannon kehittämiseen.

KEKUSTELU: Metsäpolitiikassa on otettava kantaa siihen, miten suhtaudutaan paperiteollisuuteen, joka ei enää ole suomalaisomistuksessa. Poliitiikka tulisi rakentaa sellaiseksi, että on samantekevää kuka teollisuuden omistaa, kunhan metsät ovat hyvässä kunnossa ja niiden varaan voidaan rakentaa hyvinvointia. Näin hyvin pitkälle onkin. Toistaiseksi yritykset uskovat, että Suomessa voi ja kannattaa toimia.

Kuljetus- ym. kustannukset kuitenkin nousevat ja teollisuus siirtyy mieluummin Suomesta pois kuin Suomeen. Venäjältä ei tule puuta loputtomiin ja metsien muut käyttömuodot korostuvat. Tässä ympäristössä on vaikea nähdä tilaa metsäteollisuuden laajentamiselle. Sen sijaan uudella teknologialla voitaneen valmistaa samasta puumäärästä enemmän sekä massaa että korkeammalle jalostettuja tuotteita. Vaikka tuotannon volyymi pienenisikin teollisuudessa, se ei silti estä menestystä.

Tärkeä kansallinen haaste on myös huolehtia metsäklusterista kokonaisuutena: energiapolitiikan viisaudesta, puun saatavuudesta ja hinnasta, koulutuksesta ja tutkimuspanoksista sekä klusterin ydinkumppanien hyvinvoinnista ja yhteistyöstä.

SEMINAARIPÄIVÄ, HELSINKI 28.4. KESKIVIIKKO**Kurssin avaus****Tervetuloa!**

Puheenjohtaja Heikki Juslin, Suomen Metsäyhdistys ry.

Metsäakatemian avaus

Alue- ja kuntaministeri Hannes Manninen, Sisäasiainministeriö

Maailman metsäkysymykset ja niihin vastaaminen**Metsät ja kehitys**

Metsäalan neuvonantaja Tomi Tuomasjukka, Ulkoasiainministeriö

Metsät ympäristönsuojelun voimavarana

Professori Pekka Kauppi, Helsingin yliopisto

Metsäsektori markkinoiden ja politiikan pyörteissä**Metsäkysymykset EU:n ulko- ja sisäpolitiikassa**

Metsäkoordinaattori Tomas Landers, Bureau of Nordic Family Forestry

Metsäteollisuus globaalitaloudessa

Johtaja Pertti Laine, Metsäteollisuus ry

Suomi sopeutuu ja luo uutta**Suomen kilpailukyky ja metsäelinkeinojen merkitys**

Teollisuusneuvos Matti Pietarinen, Kauppa- ja teollisuusministeriö

Metsäakatemian tulevaisuustyöpaja, osa I

Yhteistyössä Metsäalan tulevaisuusfoorumin kanssa toteutettava työpaja

Iltaohjelma**Kurssi-illallinen**

Isäntänä puheenjohtaja Esa Härmälä, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry.

MAASTOJAKSO, ETELÄ-POHJANMAA 12.5. KESKIVIIKKO**Rannikon metsäklusteri – Botnia Oy, Kaskinen****Raaka-aine ja sijoittuminen**

Johtaja Timo Piilonen, Oy Metsä-Botnia Ab, Liiketoiminnan kehittäminen

Metsäklusterin kehitysnäkymät

Toimitusjohtaja Jukka Kilpeläinen, Oy Keskuslaboratorio – Centrallaboratorium Ab

Tuotantokierros – syväsatama, Kaskinen**Satama metsäklusterissa**

Toimitusjohtaja Lasse Ahtola, Oy Silva Shipping Ab

Monimuotoinen metsä – maastokohde, Teuva**Korpikuusen kannon alla...****... on monipuolinen kasvisto ja eliöstö**

Ylitarkastaja Leena Rinkineva-Kantola, Länsi-Suomen ympäristökeskus

Metsänomistajan mietteitä

Metsänomistaja Erkki Ollila

Metsien suojeluun uusia näkökulmia

Varttunut tutkija Paula Horne, Metsäntutkimuslaitos, Vantaan tutkimuskeskus

Ajankohtaiset vesienhuolto- ja metsäsuojelukysymykset

Pääsiihteeri Lotta Ruokanen, Luonto-Liitto ry.

Kasvava metsä tarvitsee omistajansa huomiota ja huolenpitoa**Metsien hoito Suomessa**

Johtaja Jorma Vierula, Metsäkeskus Etelä-Pohjanmaa

Maastomittaukset metsäsuunnitelman perustana

Metsäsuunnittelija Marko Nisula, Metsäkeskus Etelä-Pohjanmaa

Metsäsuunnitteluharjoitus**Metsähallitus metsien hoitajana**

Aluejohtaja Kirsi-Marja Korhonen, Länsi-Lapin alue, Metsähallitus

MAASTOJAKSO, ETELÄ-POHJANMAA 13.5. TORSTAI

Yksityismetsätalous yritysmuotona – Hotelli Pitkä-Jussi, Kurikka

Yksityismetsänomistajat paljon vartijoina

Tutkimusjohtaja Pekka Ripatti, Työtehoseura (TTS) ry

Puuvirtojen hallinta on joukkuepeliä – Metsäliiton hakkuutyömaa, Jurva

Hakkuukohteen esittely

Aluejohtaja Juha Levonen, Metsäliitto Osuuskunta

Puuvirtojen suunnittelu ja hallinta

Ostojohdaja Juha Mäntylä, Metsäliitto Osuuskunta

Metsäenergian rooli ja kasvunäkymät Suomen energiahuollossa

Toimialajohtaja Juhani Hakkarainen, Vapo Oy

Hakkuunäytös

Hankintapäällikkö Jani Riissanen, Ostoesimies Matias Hienonen,

Hankintaesimies Pauli Suutala, Metsäliitto Osuuskunta

Metsäpalveluyrittäjän palvelut

Yrittäjä Mika Kytöharju, Erä- ja metsäpalveluyritys veljekset Kytöharju

Hakkuukoneyrittäjän arki

Yrittäjä Pekka Alanen, Hakkuukoneen kuljettaja Pasi Havimäki,

Metsätraktorin kuljettaja Ville Alanen, Motohakuu Pekka Alanen Oy

Lisääntyvä bioenergian käyttö

Metsäkoneyrittäjä Max Granvik, Kuljettaja Jonas Ainasoja, Ab NG-Risu Oy

Puuta sisään ja ulos – Nikkarikeskus, Jurva

Tervetuloa Nikkarikeskukseen

Liiketoiminnan kehitysjohtaja Jyrki Tiainen, Finpro Marketing Oy

Puurakentamisen mahdollisuudet – Voiko puusta ja puutuotteista tulla rakentamisen johtava materiaali?

Professori Jouni Koiso-Kanttila, Oulun yliopisto, Arkkitehtuurin osasto

Kuka istuu suomalaisella tuolilla? Puuhuonekaluteollisuuden tila ja haasteet

Liiketoiminnan kehitysjohtaja Jyrki Tiainen, Finpro Marketing Oy

Laitalan tyyliin – Laitala Oy, Jurva

Yrityskierros

Myyntipäällikkö Jukka Laitala, Laitala Oy

MAASTOJAKSO, ETELÄ-POHJANMAA 14.5. PERJANTAI

Tahdonvoimaa ja tekemisen paloa – Koskenkorvan Trahteeri, Ilmajoki

Unelmista innovaatioon, sanoista tekoihin

Elintarvikepuu

Projektipäällikkö Jouni Orava, Foodwest Oy

Yrityshotelli

Professori Elina Varamäki, Vaasan yliopisto, Epanet-verkosto

Hypermedia ja älypaperi

Toimitusjohtaja Jukka Kilpeläinen, Oy Keskuslaboratorio –

Centrallaboratorium Ab

Kurssin päätös – Koskenkorvan Trahteeri, Ilmajoki

Metsäakatemian tulevaisuustyöpaja, osa II

Johtaja Anssi Niskanen, Metsäalan tulevaisuusfoorumi

Kurssin päätöskeskustelu: Metsäalan tulevaisuusstrategiat

MIKSI PÄÄTTÄJILLE METSÄAKATEMIA?

Metsäakatemia on yhteiskunnan eri sektoreiden päättäjille suunnattu metsäaiheinen kutsukurssi ja keskustelufoorumi.

Metsäakatemiassa metsäsektori pyrkii avautumaan entistä enemmän muuhun yhteiskuntaan tarjoamalla eri alojen vaikuttajille laaja-alaisesti tietoa metsien hyvinvoinnista, metsäsektorista sekä sen toiminta-edellytyksistä ja merkityksestä Suomessa ja globaalisti. Vastavuoroisesti metsäsektori odottaa saavansa yhteiskunnan muilta päättäjiltä tietoa ja vaikutteita toimintaympäristön muutoksista ja keskeisistä yhteiskunnallisista kehityshaasteista.

Kursseille kutsutaan keskeiset poliitikot ja virkamiehet, liike-elämän ja etujärjestöjen johto sekä tieteen, taiteen, kansalaisjärjestöjen ja tiedotusvälineiden edustajia; kerrallaan 25–30 osanottajaa. Osanottajat vaihtuvat kurssittain.

Kukin Päättäjien Metsäakatemia on nelipäiväinen, koostuen pääkaupunkiseudulla järjestettävästä seminaarijaksosta ja retkeilynä toteutettavasta maastojaksosta.

Päättäjien Metsäakatemia toimii Suomen Metsäsäätiön sekä maa- ja metsätalousministeriön tuella. Toiminnasta vastaa Suomen Metsäyhdistys.

Lisätietoja: <http://www.smy.fi/pma>

JÄRJESTÄJÄT

Etelämaa Tarja, Päättäjien Metsäakatemia, *projektsihteeri*

Hellström Eeva, Päättäjien Metsäakatemia, *johtaja*

Hytönen Leena, Päättäjien Metsäakatemia, *projektipäällikkö*

Karvonen Juhani, Suomen Metsäyhdistys, *toiminnanjohtaja*

Lehto Kristiina, Päättäjien Metsäakatemia, *kurssi sihteeri*

Turunen Katja, Päättäjien Metsäakatemia, *kurssiassistentti*

Yli-Ruka Essi, Päättäjien Metsäakatemia, *kurssiassistentti*

PÄÄTTÄJIEN METSÄAKATEMIAN NEUVOTTELUKUNTA

Sailas Raimo (pj.), Valtiovarainministeriö, *valtiosihteeri*

Hautojärvi Sirkka, Ympäristöministeriö, *kansliapäällikkö*

Härmälä Esa, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto, *puheenjohtaja*

Juslin Heikki, Helsingin yliopisto, *professori*

Mäenpää Mikko, STTK, *puheenjohtaja*

Poranen Timo, Metsäteollisuus ry., *toimitusjohtaja*

Ruokanen Tapani, Suomen Kuvalehti, *päätoimittaja*

Tanninen Timo, WWF, *pääsihteeri*

Tanskanen Antti, Osuuspankkikeskus, *pääjohtaja*

Vaitinen Jarmo, Maa- ja metsätalousministeriö, *kansliapäällikkö*

MAASTOJAKSON SUUNNITTELUYHMÄ

Levonen Juha, Metsäliitto, Pohjanmaan hankinta-alue, *aluejohtaja*

Markkola Juha-Matti, Länsi-Suomen metsäalan yhteistoimintaverkosto, *koordinaattori*

Rinkineva-Kantola Leena, Länsi-Suomen ympäristökeskus, *ylitarkastaja*

Tiainen Jyrki, Finpro Marketing Oy Ltd, *liiketoiminnan kehitysjohtaja*

Vierula Jorma, Metsäkeskus Etelä-Pohjanmaa, *johtaja*

JÄRJESTELYIHIN OSALLISTUNEET TAHOT

Ab NG-Risu Oy | Botnia, Kaskisten tehdas | Erä- ja metsäpalveluyritys veljekset Kytöharju | Huonekalutehdas Laitala Oy | Länsi-Suomen metsäalan yhteistoimintaverkosto | Länsi-Suomen ympäristökeskus | Metsäkeskus Etelä-Pohjanmaa | Metsäliitto, Pohjanmaan hankinta-alue | Motohakuu Pekka Alanen Oy | Nikkarikeskus | Suomen huonekaluteollisuuden osaamiskeskushanke | Vaasan Sotilasläänin Esikunta